Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 107 (4646). | ШИНАРДИ, 7 сентябрь 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газет арадувл 1923 шера денз

Урус - Мартана района «Белинский» совхоза белхлой чуйна силос кийчъеш ба. Цкъан шерии ах шерои тоъаргдолуш доакъар Іалашде лорхІ цар укх шера. ХІьта хІанзле Іалашъяр 10.580 тонн я, план 10 эзар тонн мара йоацача.

Чкъоаста дика бу из белх механизатораша Сатуев Бекмирзи Хасуев Якъубеи.

СУРТА ТІА: белх беш я Сатуевеи Хасуевеи агрегаташ.

С. ХАКИЕВА сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ВІАШТІЕ ХЬЙОАККХИЛГА ДІАХО А ТОАДАРАХ БОЛА

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА СОЦАМ

КПСС ЦК белгалдоаккх социалистически яхь дІахо а дегІайоалаяри из вІаштІехьйоаккхалга эргадаькккха тоадари КПСС XXIV съездо оттаяь мохк экономически социально-политически дегІаахара программа толамца кхоачашъяра керттера хьал хилар.

Яхь социализми коммунизми хьалъяра ерригача этапашка хила а хиннай, йолаш а юс дукккхача наьха творчески инициатива дегІайоалаяра, социалистически коллективизм хьаяра низ бола средство йолаш. Из массаза а хиннай производственни низаш лакхдара, производительни отношенеш эргаьха тоаяра, къахьегамхошта кхетам балара, производствана доал дара уж юкъеозара эффективни метод йолаш.

Социалистически яхьо дукккхача наха юкъе хьахулйт къахьегама энтузиазм, творчество, хьахьалхашка боах миллионаш бола балха хьалха латтараш, новатораш, рационализатораш, изобретателаш. «Вай мехка социализм котъяларо хьахилийтай исторе чухь хьалха цІаккха ца хинна дукккхача наьха къахьегама энтузиазм — стахановски болам, къахьегамца коммунистически гІулакх хилара болам, кхыяраш санна яраш, — аьннад Л. И. Брежнева КПСС ЦК парте XXIV-ча съезда яьча Отчетни доклада тІа. — ДІадахача пхе шеро дукккха хІама делар цу хьакъехьа. Къахьегама яхь боккъала а дерригача халкъа юкъе яьржай».

КПСС XXIV съезда решенеша къахьегамхой кхы а низи денали айдир, творчески хьинар лакхдир. Укх тІеххьарча шерашка съезда хьалхарча яхьа опытаца даьхача доккхийча толамашца, чІоагІало а лувцаш, халкъа боахама дерригача доакъой болхлой юкъебахар XXIV съезда Директиваш тІара хьайоагІа пачхаьалкхен планаши заданеши толамца кхоачашъяра тІехьа лоаттабеча къовсама. Мехка бІарча хьанийцача предприятей коллективаша тІаийцад 1971 шера планал совгІа 5,5 миллиард сома мохьа промышленни продукци яккхара а цунна реализаци яра а декхар.

КПСС ЦК боккха мах бу москвичашеи ленинградцашеи дІайолаярагІа яьржача нийслагІа пятилетка толамца кхоачашъяра тІехьарча дерригача халкъа социалистически яхьа; металл дукхагІа арахецара, сортамент шеръяра, дикал лакхъяра тІехьа Магнитогорски Балхашски комбинатий металлургаша, къахьегама овсарле лакхъяра, предприятейи агрегатни проектни мощносташ ханал хьалха караерзаяра тІехьа — Донбассеи Кузбассеи шахтераша, къахьегама процессаш комплексни эргаяьха тоаяра тІехьа — Новосибирски предприятеша, болх беш бола нах дукхагІа а ца хулийташ, продукци дукхагІа арахецара тІехьа — Щекински химически комбината коллективо, арахецача продукце дикал лакхъяра тІехьа — Сaратовски областа къахьегамхоша, халкъа дуккха эша предметаш дукхагІа хьадара тІехьа — Уральски машинашъераша уж товараш хьадара эша керда мощносташ ханал хьалха болх бе йолаялийтара тІехьа — Смоленски гІишлошъераша, контрольни заданеел тІехйола планаш — декхараш тІа а нийца уж толамца кхоачашдеча — Ивановски областа текстильщикаша; кхы тІа а мухьаш дІа-юха кхахьара вагонни парка резерваш лахара тІехьа — Малхбузен - СибарегІен магистрала машеннаькъахоша, ялати хьайбай продукташи дукхагІа яхара тІехьа — Украина, Казахстана, Латва, Кубана, мехка кхыча районий юрта боахама къахьегамхоша дІадоладаьча патриотически гІулакхий.

Хьаллаца а дІабоаржабе а боагІа болх беш йолча моттигашка къахьегама овсарле лакхъяра комплексни планий ларда тІа производственни заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тІехьара Москва, Ленинграда, Киева, Минска, Тбилисе, Ташкента, Рига, Свердловска, Горьке, Новосибирска, кхыча промышленни центрий предприятешка шерра дІабаьржа болам. Комплексни планаша лерхІ оборудованена модернизаци е, балха овсарле лакха йола оснасткеи, инструменти, зІамигача механизаце средстваш юкъейоалае, технологи эргаьккха тоае, балха ха кхое, къахьегам Іилманца вІаштІехьбаккхар юкъедоаладе, квалификаци лакхъе, вІаши гарга йола профессеш караерзае. Уж планаш я производства чура резерваш лахара а пайда эцара а юкъе къахьегамхоша дакъа лацара бокъонца йола средство, болхлоша, специалисташа, производства кулгалхоша вІаши тІаийдеча декхарий хьалда йола форма, цхьана творчески къахьегара цар яь договор.

Кагирхоша социалистически яхьа юкъе дакъа лацара эффективни формаш а хинна дІаайттай профессегІа йола конкурсаш, Іилма-технически творчества выставкаш. «Пятилеткана — ударни къахьегам, говзал, къоначар лоха кердадар» яха дукккхача наха дакъа лоаца болам.

ТІа-тІа шерагІа дегІайоагІа производства боарам лакхбара, культурно - бытовойи нах чубахен гІишлош тоаяра, къахьегамхошта гІулакх дара, городаши юрташи тоаяра тІехьа республикашта, краяшта, областашта юкъе латта яхь.

Бакъда цунца цхьана технически прогресс сихъяра ларда тІа производствана массе а оагІорахьара интенсификаци яран цун эффективность лакхъяран парте XXIV съездо оттаяь курс чакхъяккхаро партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органашта хьалхашка, хьалхарча аргІанерчарех цхьа декхар хилара тарра, оттаду дІахо а социалистически яхь эргаьккха тоелга, из вІаштІехьйоаккхача дола кхоачамбоацараш сихдаь дІадоахилга.

Дукккхача партийнии профсоюзнии органаша кІоаргга кхетабац социалистически яхьа чулоацам, лоархІам бац экономика дегІаахара хІанзарча этапо, эггара хьалха халкъа боахама дерригача доакъошка йолча Іилма-технически прогрессо хьалхашка доахача лакхденнача цунгара дІадехарий. Яхь лоаттаерий низ кхоачамболлаш тІаберзабац къахьегама овсарле лакхъяра темпаш сихъяра, керда техника, продукце керда тайпаш хьадара а карадерзадара а, цун дикал тоаяра, къахьегам Іилманца вІаштІехьбоаккхилга юкъедоаладара декхараш кхоачашдара, кооперировании поставкаш шоай ханнахьа кхоачашъяра, къахьегами общественни дисциплинеи чІоагІъяра, болх беш бола нах дукхагІа а ца хулийташ производства белгалдаьха боарамаш дахара.

Промышленноста, гІишлош хьалъяра, транспорта цхьайолча предприятешка яхь ледара тІаерзаю производства резерваш гучаяхаран царех кхы а биззагІа пайда эцаран. Производственни сфера йоацача предприятешкеи организацешкеи яхь хІанз а къахьегамхошта деш дола гІулакхи культурен тоаяра йоагІаш йола средство в хинна дІаэттаяц.

Цхьайолча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, советски, боахама органаша боагІаш бола мах бац социалистически яхьа социальнии кхетам балареи лоархІама, инициатива дегІайоалаяра, къахьегамхой производствана доал дара юкъеозара, цар сакхетам лакхбара цун болча лоархІама. Кхоачамболлаш юкъейоалаяц предприятей, колхозий, цехий, бригадий коллективашта юкъе, къаьст-къаьстача болхлошта, колхозхошта юкъе яхь лацара, вІаши договораш оттаяра практика. Яхьа демократически лардаш телхаю.

Коллективаи яхьеи социалистически декхарийн условеш оттаяра, уж кхоачашъярга хьажара, итогаш яра дукккха бола болхлой, колхозхой, гІулакхера нах партийни, профсоюзни, боахама кулгалхоша юкъе ца озаш моттигаш я. Яхь вІаштІехьъяккхара дешаш нагтахьа мара дувцац болхлойи колхозхойи собранешка.

ЧІоагІа кхоачамбоацараш хулийт яхьа юкъе дакъа лоацараштa поощрени еча. Материальни стимулироване фондех пайда эцилга цхьайолча предприятешка мадоагІара дийзадац яхьа условешцеи результаташцеи. Дукккха моттигаш я яхьа итогех коллективо е къаьст-къаьстача болхлочо бокъонца лаьцача къахьегама даькъа боагІача тайпара бустам ца беш премеш телаш. Къахьегамцарча моральни стимулий бе боагІара мах ца беш моттиг я, массаза а хилац хадданза юкъейоалаяьи нийса пайда эцаш моральни поощрени яра йолаш йола система. Каст-каста нийслу материальни поощрени моральничунца майоагІара нийс ца еш. Цкъаза формально, доагІача тайпара ца кхайкадеш ду карара кара тела цІе байракхаш, сийлен грамоташ, премеш телга, котбаьннараш сийлен книжка тІеи доска тІеи боахилга. Коммунистически къахьегама коллективайи ударникийи цІи ялар чІоагІдеши из цІи луши дІадехар мелденнад дукккхача коллективашка.

КПСС ЦК белгалдоах дикагІйола опыт йовзареи дІайоаржаяреи практике дола цІенхашттара кхоачамбоацараш. Производствон къахьегами вІаштІехьбаккхара прогрессивни методаш дукккхача моттигашка йІаьххача хана предприятера араялац, планаш оттаечеи чІоагІъечеи лоархІам бац. Цу хана чухь каст-каста нийслуш да керда дІадоладаь гІулакхаш экономически мегаргхилареи хаьдда долча моттигерча хьалийн лоархІам а ца беш могадеш. Цхьайолча министерстваша, ведомстваша, профсоюзий центральни комитеташеи советашеи мадоагІара вІаштІехьдаккхац толашагІа йолча коллективайн цхьацца болча болхлойи опыт йовзилга а дІайоаржаелга а, предприятей кулгалхошкара ледара хьадех хьалха латтараштa карагІдаьннараш тІагІертта юкъедоаладелга.

Кхоачамболаш увттаяц социалистически яхьа теоретически проблемаш, из вІаштІехьъяккхара практически опыт кІезига дІайовзийт литература тІа, периодически кепайоазон тІа, кино, радиои телевиденеи гІолла, хІьта иштта СССР ВДНХ а республикашка, краяшка, областашка халкъа боахама карагІдаьннарий выставкашка а.

КПСС ЦК соцам бу:

1. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, боахамий кулгалхой эггара керттера декхар лоархІалда дІахо а дукккхача наьха инициативеи творчески хьинари дегІадоаладар, КПСС XXIV съезда решенеш толамца чакхъяхара, халкъа боахама планаши заданеши кхоачашъяра тІехьара дерригача халкъа яхь йоаржаяр.

Іилма-технически революце хьалашка социалистически яхь хила еза халкъа боахам дегІабоалабечеи къахьегамхошта кхетам лучеи кхы а дикагІа лоархІам болаш. Социалистически яхьа керттера лостам хила беза къахьегама овсарле, общественни производства эффективность мамогга лакхъяра тІаберзабаь, къахьегама затраташ лохъяра, бедалеи материальни резерваех рационально пайда эцара, цар кхомбара, продукце дикал лакхъяра, производственни фондехи капитальни вложенеехи дикагІа пайда эцара тІаберзабаь. Мамогга хьаллаца йоагІа экономика дІадехарашеи бахача наьха лакхлуча хьашташеи маяхкара йола промышленни юртбоахамеи геттара дика продукци, халкъа эша дика товараш арахецача коллективаи инициатива.

КПСС ЦК белгалдоаккх Іилма-технически прогресс сихъяра гІулакха тІехь къахьегамхой хьинар мамогга лакхде дезаш хилар. ХІара производственни Іилмани коллективе тІагІертта хьае еза дукккхача наха творчески керда хІама лахара, технически Іилман консерватизм дегІа ца ахар ловрг ца хилара атмосфера. Яхьо новкъостал де деза балха тІехь лакха хьокхамаш дахара тІехьа лоаттабеча къовсаме бокъонца йола творчески уйла хьахилийтара хилланза даргдоаца хьал хиларагІа тарра къахьегам Іилманца вІаштІехьбоаккхилга тоадара.

Промышленни предприятей, транспорта гІишлошъяра, Іилмаюхкама проектнии конструкторски организацей болхлой низ тІаберзабеш хила беза керда техникен дикагІйола технологи хьаяра а юкъейоалаяра а ханаш лоацъяра, болх беш йолча предприятешта эффективни реконструкци яра, кердача мощносташта проектировани елгеи уж юкъейоалаелгеи, производствана массе а оагІорахьа рационализаци яра, цунна комплексни механизаци автоматизаци елга сихдара, оборудованена модернизаци яра, къахьегам, производство, доал делга вІаштІехьдаккхар эргадаьккха тоадара, предприятеша лерттІа, тайжа, ритмични болх белга Іалашдара.

Юрта боахама болхлой декхарийла ба продукця йоаккхилга лакхдаран цунга шийта дІадолар лохдаран, юртбоахама культураш дикагІа хьувкъийтаран хьайбей продуктивность лакхъяран, продукце дикал тоаяра, доакъар дукхагІа даккхаран кийчдаран, колхозийи совхозийи материально-технически база чІоагІъяра, про-

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

БОКЪОНЦА КИЙЧО Е ІАННА

Гуйра хьатІакхаьчай, гаьна дац Іа а хьайбаш леладерашта эггара бехктокхамегІа йола доахан чусоцаду ха а. Республика совхозийи колхозийи фермай къахьегамхой хьогте а болабеннаб цу гІулакха кийчо е. ХІьта доакъара база чІоагІъеча, хьайбаш лоаттаду помещенеш хьалъеча, царна ремонт еча, доакъара цехаш вІаштІехьйоахача, механизаце средстваш тоаеча дикка балхаш а даьд.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра яхье баьннача Нохч - ГІалгІайчен юртбоахама къахьегамхоша, дикка алсамлаькхад хьалха латтача технологегІа доакъар кийчделга. ДІадахача шерачул дуккха а дукхагІа кийчъяьй укх аьхки колхозашкеи совхозашкеи сенаж, баьца хьоар.

Юрташкара партийни организацеш доакъар кийчлара гІулакх дикагІа теркалде а. доакъара база чІоагІъелга боахамий кулгалхошкареи специалисташкареи дукхагІа хьадеха а ялар бахьан долаш, дукккхача боахамашка дІадахача шерашкачул сихагІа а дикагІа а чакхдаьхар йол Іалашъяра балхаш, бартагІа ду хьажкІа силос кийчъяра балхаш, дукхагІа теркам тІабахийтаб кхашкара культураш чуийцача юхеюса доакъара мегарг мел йола хІама хьагул а яь дІаоттаяра. Дика лел уж балхаш. масала, йол кийчъяра план 156 процент кхоачашъяьча Грозненски района 1 Мая цІерагІча колхозе. планагІа лаьрхІачул дикка совгІа гІожа доакъари йоли кийчъяьча «Грозвино» объединене Наурски районерча совхозашка. доакъар Іалашдара план а шоаш тІаийца декхараш а тІехкхоачашдаьча Шелковски района «Коминтерн», «Путь к коммунизму» колхозашка, кхычахьа.

Цхьабакъда Іанна шоай хьайбашта кхоачам балла доакъар Іалашдара чІоагІа оарцагІъяьннача коллективашта уллув кІезига дац вай доакъар кийчдара гІулакх тесса леладеш а цу даькъерча шоай торонех лерттІа пайда ца эцаш а дола боахамаш. Геттара эсала лел доакъар Іалашдара балхаш масала. Наьсарен районе. 23 август тІакхоачаш йол кийчъяра план 26 процент мара кхоачашъяьяц цу районерча «Октябра 40 шу» яхача совхозо, хІьта «Экажевский» совхозо — 36 процент. Лоха я силос кийчъяра темпаш. Иштта эсала лел уж балхаш Гудермеса района боахамашка а. Укхаза кхоачашъяьяц йол, ча, баьца хьоар кийчдара план, хІьта 23 август тІакхоачаш эшача 41700 тонн силосах Іалашъяьр 15765 тонн мара яц.

Цу факташа хьахьокх цхьайолча районий боахамашка соахк хьайбай боахаме лаьтта гІулакхаш дицдалийта хилар. Партийни, советски, юртбоахама органий декхар да доакъар кийчдара беррига шоай низ тІа а бахийта оарцагІйовлар. Де дезар да хІанз йиса еррига поинаш хьакхар, гулданза дола ча хьагулдар, сеехлай лордаш, гидуаргий корташ, кхыйола доакъара мегаргйола хІамаш хьайбаша Іа доаккхаргдолча хьатІаена дІаоттаяр. ХІанз доагІаш дийлхачул тІехьагІа дІайха денош эттача хана мангал хьекхача моттигашка тІаяла йолалургья тов. къаьстта хиш дехкача лаьтташка, чукхийттача моттигашка, хий йистошка. Уж баьпаш хьакха еза. Иштта пайда эца беза цкъашоаза хьекха дале а дІайийна баьпаш тІайолча кхаех. Уж балхаш деш дувлийта йиш яц аьхки-мангал хьекхача хана дувлийта гІалаташ, чІоагІа теркам тІабахийта беза овлацара каратин а еррига дегІа пайдана йола хІамаш а аьлах дІа ца къастийтара.

Массанахьа хьокхаш латт хІанз республике, силоса йийна хьажкІаш. Из Іалаьмате лоархІаме гІулакх да, къаьстта а ханнахьа догІаш ца делхар бахьан долаш хьажкІаш эсала йолча укх шера. Цу гІулакха а чІоагІа теркам тІабахийта беза хІанз боахамий кулгалхоша, специалисташа, партийни организацеша. Еррига силос хьокха комбайнаш араяха еза из болх бе, хІара агрегатах бокъонца пайда эцилга Іалашде деза кхаь сменагІа болх а байташ.

Хьогте а доладеннад республика боахамаш Іай хьайбаш чулаттаргдола помещенеш кийчъе. Дукхача колхозашкеи совхозашкеи цу балхах дикка ка а яьннай. КІезига яц тахан а шоай хьайбаш йІайхача помещенешка дІаоттаде йиш йола фермаш. ХІьта а белгалдаккха деза из гІулакх массанахьа а иштта доацилга. Лакхе цІи яьккхача Наьсарен, хІьта иштта Сунженски района цхьадолча боахамий хьайбаш лоаттаду помещенеш хІанз а тоаянза, кизгаш тоханза, кхыдола балхаш данза я. Массанахьа а кийчъяц механизаци. Уж гІулакхаш иштта тесса дита йиш яц. КПСС райкомаша. райисполкомаша хьадеха деза боахамий кулгалхошкара уж балхаш сихха даь дахар. Хьайбашта помещенеш кийчъярагІа доалаш дац из гІулакх, укхаза дицдалийта йиш яц хьайбашка хьожашбараш чуергбола цІеноpш кийчделга. ЦІе уголокаш тоаелга, кхыдола хьайбаш леладерашта эша хьалаш Іалашделга.

КПСС XXIV съездо белгалдаьккхар хьайбай продукци алсамъяккхараи цу боахама экономически эффективность лакхъяраи эггара хьалха де дезар, колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш леладу комплексаш хьалъелга, вешта аьлча, дулх, шура, кхыйола продукци йоаккхилга промышленни ларда тІа доаккхилга хилар. Цу даькъе дикка балхаш да а даьд, хІанз деш а латт вай республике. Цхьабакъда уж балхаш эсала лел. Къаьстта белгалдаккха деза укх шера даь лаха дезаш дола гІирсаш даь ца далара кхерам болаш хилар. Из гІулакх дІахо иштта тесса дита йиш яц. Уж балхаш деш йола гІишлошъю организацеш декхарийла я лаьрххІача хана уж помещенеш яь яха а эксплуатаце дІаяла а.

Боккхача лоархІаме да боахамашка доакъара цехаш хьаяр.

Ховш да Іан кийчо елга ханнахьа а доагІача бесса а чакхдаккхара шерра социалистически яхь йоаржае езилга. Цу гІулакха хьалха латта безараш коммунисташ ба. ХІара колхозе, совхозе хІанз кхы а шерагІа йоаржае еза доакъар Іалашдара, хьайбаша Іа доаккхаргдола помещенеш ханнахьа тоаяь яхара, еррига кийчо яра йолч яхь. Шеко яц колхозийи совхозийи коммунисташ дерригача кхыча гІулакхашта а санна уж балхаш деча а хьалха латтаргхиларах.

Советски Союза Коммунистически парте Черсий-Балкхарой областной Комитетага

Черсий-Балкхарой Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумага

Черсий-Балкхарой АССР Министрий Советага

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, ССР Союза Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дегтІара моаршал а луш, дезача денца — Черсий-Балкхарой Автономни Советски Социалистически Республика хьаяь шовзткъе итт дизарцеи цунна Октябрьски Революце орден яларцеи даькъала бувц Черсий-Балкхаройчен болхлой, колхозхой, интеллигенци, беррига къахьегамхой.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце овлангара денз хийцай черсий-балкхарой халкъа кхел, вай мехкара кхыдола халкъаш а санна, социальнии къамани Іазапах мукъадаьккхад из, боарам боацаш торонаш еннай цунна пачхаьалкхен, боахама, культурни гІирсаш хьалдара. Коммунистически парте кулгалца сийлахь исторически никъ хьабеннаб Черсий- Балкхарой АССР къахьегамхоша, са ца кходеш къовсам лоаттабаьб цар Советски Іаьдал оттадар духьа, къонахчал долаш лийтаб уж гражданскии Даьймехкеи тІемий фронташка. тахан а вежарашха долча советски халкъий интернациональни дезале хьинаре дакъа лоац цар коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъеча.

ДІадахача ах бІаь шера СССР дерригача халкъаша вежарашха новкъостал дари царца цхьана айхха гІулакхаш леладари бахьан долаш Черсий-Балкхаройчено доккхий толамаш даьхад экономически культурнии дегІаахара даькъе. Советски Іаьдал латтача шерашка республике хьаяьй хІанзара машиностроительни, металлургически, приборостроительни, электротехнически, кхачан промышленность. Іалаьмате доккхий хувцамаш хиннад юрта боахама даькъе. Ялат, шура, дулх доаха доккхий боахамаш а хинна дІаэттай республикера колхозаши совхозаши. Цар шерра-шера тІеххоачашъю пачхаьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара планаш.

Шерра дегІаенай просвещени, Іилма, литература, искусство, хьалхийнай къамах йола болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце кадраш. ТІа-тІа-дукхагІа лакхлу республика городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхой культурни боарами материальни вахара хьали.

Советски Іаьдал латтача шерашка пачхаьа Россе тІехьабиса юстара мохк хинначара тоаенна социалистически республика а хинна дІаэттача Черсий-Балкхаройченга хьежача шаьра бІаргагу Коммунистически парте ленински къамий политика практике чакхйоахаш хилар.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дІакхайкаду, Черсий-Балкхарой АССР къахьегамхоша партийни организаце кулгалца дІахо йолача хана а экономикеи культуреи айяр духьа къовсам лоаттабергболгах, шоай хьинареча къахьегамца нийслагІча пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъяра юкъе, КПСС XXIV съезда исторически решенеш чакхъяхара, вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гІулакха юкъе шоашкара доагГІаш дола дакъа лоацаргдолгах шоаш чІоагГІа дог тийша хилар.

Даькъала хийла Черсий-Балкхарой Автономни Советски Социалистически Республика!

Даькъала хийла вай сийлахь-йоккха Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

Даькъала хийла советски халкъ ленински наькъагІа бІубенна коммунизма коталонга дугаш йола Советски Союза Коммунистически парти!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Азербайджански ССР. Бакински машенаш еча заводе оттаяь станинашта обработка яра эшача автоматически линеех цаІ. Цунна эша оборудовани Венгрера ена я. Венгерски специалисташа новкъостал а деш яьй цунна монтаж.

Автоматически лине предприятена шера 75 эзар сом кходаьд.

Я. ХАЛИЛОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ГІУЛАКХАШ

Кердача пятилетка укх дІабахача бархІ бетто хьахьокх республика колхозий, совхозий фермашка йоаккхаш йола хьайбай продукци дикка тІаккхийтталга дІадахача шера цу ханаца нийсдича. ХІьта республика цхьайолча фермай коллективаша толамца кхоачацду шоаш тІаийца социалистически декхараш а.

Пачхаьалкхена фуаш дожара план кхоачашъеш яле а, шура йохкара план кхоачаш ца еш дукха районаш я вай республике. Ерригача республике гІолла цхьоалагІча сентябре пачхаьалкхенга шура йохкара план 71 процент мара кхоачашъяьяц.

Колхозий, совхозий кулгалхой, специалисташ декхарийла ба кердача пятилетка хьалхарча шера хьалхашка латта планаш толамца кхоачашъяра къахьегамхой оарцагІбаха.

1971 шера 1 сентябре пачхаьалкхенга хьайбай продукци йохкара укх шера план кхоачашъярах йола

СВОДКА
(план процентаца)

	Шура	Фуаш	Тха
Ачхой-Мартана	64	80	99,7
Ведана	—	107	59
Грозненски	68	80	103
Гудермесски	74	111	119
МалгІабика	78	141	94
Надтеречни	78	105	201
Наьсарен	66	106	109
Наурски	79	98	103
Ножай-Юрта	—	100,9	95
Советски	—	103	80
Сунженски	68	88	87
Урус-Мартана	69	73	87
Шаьла	76	89	135
Шелковской	76	127	114
г. Грозный	50	—	—
Республике гІолла	71	85	108

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ВIАШТIЕХЬЙОАККХИЛГА ДIАХО А ТОАДАРАХ БОЛА

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА СОЦАМ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

изводства электрификацеи химизацеи темпаш сихъяра, лаьтташта мелиораци яра, техникахи къахьегама ресурсехи пайда эцилга тоадара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабе.

Бахача наха гIулакхаш деча сфере социалистически яхь тIаерзаяь хила еза цунах халкъа боахама индустриальни дакъа дяра, бахача наха деча гIулакхa культура лакхъяра, советски наьха хьашташ мамогга дизагIа кхоачашдара.

2. КПСС ЦК партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органаш декхарийла ю къахьегамхой шоай творчески гIулакх хиларах тарра социалистически яхьа демократически лардаш хадданза дегIакхувла, яхь вIаштIехьъяккхараи цунна кулгалдараи практикана юкъера формализма элементаш, бюрократически телхараш дIадаха, яхьа дешаш къоастадеча къахьегама коллективай лоархIам мамогга лакхбе, из вIаштIехьъяккхара ленински принципаш—дIакхайкаяр, результаташ вIаши йистар, опыт практически юхахила йиш хилар хадданза чакхдаха. Яхь дегIайоалаеш лоархIаме да поощрительни гIулакхаш нийса юкъедоаладар, къаьстта теркам тIабахийтанза баргбац коммунизм хьалъеча хьалашка вай болам дIахьалхашка ахара тIа-тIа боккхагIа дог айду низ а хинна дIаотташ йолча моральни стимулашта.

Къахьегамцей общественни рузкъанцей коммунистически гIулакх хилара уйланца наха кхетам балара лакхдара, инициатива дIахо а дегIайоалаяра, болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха производственни общественни хьинар лакхдара, производствана доаладара къахьегамхой дукхагIа юкъеозара, наьха моральни лакха гIулакхаш хургдолаш кхетам балара, вIаши леладу гIулакхаш, новкъосташка вIаши новкъостал делга, дисциплина, организованность чIоагIъяра бизза пайда эца беза социалистически яхьах.

Болх беш волча хIаранега шийна коллективах безам болийта, фабрични марка сий бахьан бехктокхаме хилара уйла чуйоссае, профессиональни доккхал деш хилийта деза.

Партийни боахамеи органаш, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехьара болам хьинаре хьаллаца, цу болама опытаца социалистически яхьа еррига формаш йIаьхий е, коммунистически къахьегама коллективайи ударникийи цIераш тела кхы а дукхагIа хьадехаш кхоачашде. Из сийлен цIераш енна коллективаши цхьаццабола болхлойи декхарийла ба къахьегама лакха хьокхамаш доахача, профессиональни говзал, культурно-технически боарам лакхбеча коммунистически моральни нормаш лелаеча бокъонца бола хьокхам телаш хила. Мамогга новкъостал лоаттаданза даргдац коммунистически къахьегама школашта.

3. Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, окружкомашта, райкомашта, юххьанцарча партийни организацешта, союзни республикай министрий советашта, министерствашта, ведомствашта, ВЦСПС, профсоюзий Центральни комитеташтеи Советаштеи, ВЛКСМ ЦК-ана могадолда укх соцам тIа белгалдаьха социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача юкъера кхоачамбоацараш дIадоахаргдола гIулакхаш тIаэца. Личнии коллективнии планаш, профессеях йола яхь, дукхача станокаш тIа болх бе ховрий болам, опыт йолча болхлошей колхозхошей къоначарна шефал делга, говзала конкурсаш, производства резервашка общественни хьажараш, рузкъан кхом бара личнии счеташ оттаелга шерагIа доаржаде. Мамогга дегIадоаладе договорашкха социалистически яхь лоацилга. Болхлошта, колхозхошта, бригадашта, кооперированни поставкашка гIолла юьзаенна гарга латтачеи смежни йолчеи предприятей коллективашта юкъе, гIишлошъеча, монтажни, транспортни организацешта, производственни объединенештеи фирмаштеи, хIаьта иштта Iилма-тохкама, проектни, проектно-конструкторски организацешта юкъе йола яхь шеръе; къахьегамхой тайп-тайпарча категорешта юкъе яхь вIаштIехьъяккхарца диффиренцированни гIулакх леладе.

Социалистически декхараш оттадареи тIаэцареи практика тоае. Коллективай социалистически декхараш оттаде деза производство дегIаахара йолаш йолча планови предприятештеи доакъоштеи хьалхашка оттадаьча де лерхIача гIулакхаш тIареи декхараш тIареи хьадоагIаш, болхлой, колхозхой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха индивидуальни декхараши предложенеши шоашта чулоацаш, цар инициативеи опыти ювцаш, хIама кхоллара, йолаш йолча резервехи торонехи дикагIа пайда эцара къахьегамхой гIовттабеш хила а деза. Харцахьара лоархIийла предприятей, министерствай, ведомствай цхьацца болча кулгалхоша дикка йоккхий резерваши торонаши къайла а кхухьаш, тIехьагIа лакхдаь декхараш тIаэцаш йола практика, цо планировани еча къаьстта йола халонаш увттаю, наха кхетам балара новкъарле еш долча гIулакхашта тIаауг. Тайп-тайпарча коллективай яхьа итогаш вIаши юсташ эггара хьалха теркалде деза тIаийца а кхоачашъяь а планаш низкъала хилар, хIаьта иштта производственни затратий боарам а.

4. КПСС ЦК партийни, профсоюзни, советски органий, министерствайи ведомствайи теркам тIабохийт боахамий кулгалхой, инженерно-технически болхлой, юрта боахама специалистий социалистически яхь вIаштIехьъяккхара хьакъехьара лоархIами бехктоккхами лакхбанза баргбоацаш хилара.

Боахамий кулгалхой декхарийла ба тIаийца декхараш кхоачашде шийна говзалаш кхы а йиззагIа гучаяха йиш хулийташ дола къахьегама овсарле лакхъяра хиланза дардоаца организационно-технически экономически хьалаш хIара къахьегамхочоа хилийта. ЛоархIаме да дукххача наха кхоллаш дола дерриге кердадар шийна ханнахьа белгалдаккхари хьаллацари, хьалха латтараштеи толашагIа йолча коллективаштеи карагIдаьннараш дIадоаржадергдола эффективни гIулакхаш тIаэцар, болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха профессиональни кийчбалара боарам лакхбара хадданза йоакхо яр.

Предприятей инженераш, техникаш, экономисташ, колхозийи совхозийи специалисташ декхарийла ба производства резерваш лохача а царех пайда эцача а технико-экономически ларда тIа оттадеча, хIара балха моттиг вIаштIехьйоаккхилга тоадеча юкъе хьинаре дакъа лаца, болхлойи колхозхойи технически творчество дегIайоалаяра, цар предложенеш производствана юкъеяхийтара, социалистически декхараш кхоачашдара мамогга новкъостал де. Уж декхарийла ба производство технически эргаяккха тоаяра, техника, технологе даькъе, къахьегами производствои вIаштIехьъяккхара мехкей доазолдехьарчей практике дикагIа мел дар довзара а юкъедоаладара а, промышленни предприятей, колхозий, совхозий балха дерриге экономически хьокхамаш тоадара хьакъехьара гIулакхаш оттадара а кхоачашдара а шоай низ тIабахийта.

5. Союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш декхарийла я социалистически яхьа юкъе коммунистий авангардни лоархIам хулга Iалашде, яхь вIаштIехьйоаккхилга тоадара администраце балха тIахьожам лоаттабара бокъонех биззагIа пайда эца, наха юкъе беча политически балха дукххача тайпарча формаех из дегIайоалаяра пайда эца, социалистически яхь вIаштIехьъяккхареи цунна кулгалдареи хьакъехьара профсоюзий боарам лакхбе.

Профсоюзаш декхарийла я къахьегамхой творчески хьинар лакхде, социалистически яхьа формаши методаши эргаьха тоае а йIаьхий е а, царех боала пайда лакхбе. Яхь вIаштIехьъяккхара, къахьегамца коммунистически гIулакх хилара болам, дикагIйола опыт, Iилма-технически экономически знанеш дIайоаржаяра, къахьегамхошта юкъе рационализаторски изобретательски болх дегIабоалабара, Iилма-технически обществай болх тоабара дешаш хIара профсоюзни организаце керттера теркам тIабохийташ хила деза, болхлойи колхозхойи собранешка хан-ханнахьа дувца деза.

Комсомола керттера декхар да профсоюзашца цхьана яхьа а къахьегамца коммунистически гIулакх хилара болама а юкъе дукха кагирхой, эггара хьалха комсомольцаш а болаш, юкъеозар, кагийча наьхей мехкарийи творчески хьинар лакхдар, къахьегам безаргболаш, халкъа рузкъанца даь санна гIулакх хургдолаш царна кхетам балар, технически прогресс сихъяраи къахьегам Iилманца вIаштIехьбоаккхилга юкъедоаладараи хьакъехьара къоначарна болхлой, колхозхой, специалистий лоархIам лакхбар, экономически знанеш караерзаяра, профессиональни говзал лакхъяра, вай хана машенаши механизмаши караерзаяра, гIишлош хьалъяра, хьайбай боахама, яйгачеи кхачании промышленноста, торговле, бахача наха гIулакх дара комсомольски организацеша деш дола шефал тоадар.

6. ВЦСПС, СССР Iилмай Академи, СССР Лакхехьарчеи юкъерча специальнии образоване Министерство, СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи Пачхьалкхеи Комитет декхарийла я хаьдда йола опыт вIашагIтохара практика тоареи дIахо а социалистически яхь, къахьегамца коммунистически гIулакх хилара болам дегIабоалабара проблемаш кхы а кIоаргагIа теоретически оттаяреи хьакъехьара гIулакхаш тIаэца.

7. Центральни моттигерчеи газетий а журналий а, кино, радиои телевиденеи редакцеш, издательствай кулгалхой декхарийла ба социалистически яхьа, къахьегамца коммунистически гIулакх хилара дешаш дувцилга тоаде, къахьегама турпалех, производства хьалха латтарехи новаторехи къаьгга а ладувгIа дог доагIаргдолаш а дувца, кердача гIулакхий чулоацам кIоаргагIа бовза, практикаца техка дола е керда дIадолададьраш хьаллаца а дIадоаржаде а, къахьегама дикагIйолча методий чулоацам кIоаргагIа гучабаккха, яхьа социальни, экономически, политически лоархIам хьахьокха, яхь лаьцарий перекличка ханнахьа лоаттае, яхь мишта лел, цун результаташ, лакха хьокхамаш дахара наькъаш къахьегамхошка шерра дIадовзийта. ДикагIйолча коллективайи производства новаторийи балхах йола кепайоазон, телевидене, радио выступленеш, киножурналаш миллионаш болча къахегамхошта юкъе дикагIйола опыт дIайоаржаяра бокъонца йола школа а хьалха латтача болхлошта, колхозхошта, гIулакхерча наха моральни поощрени яра йола лоархIаме средство а хинна дIаовтта деза.

8. СССР ВДНХ главвыставкома тIадуллалда нийслагIча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме новатораштеи дикагIйолча коллективаштеи карагIдаьннараш, социалистически яхь вIаштIехьъяккхара дикагIйола опыт хьахокха лаьрхIа дола гIулакхаш оттадари кхоачашдари.

КПСС ЦК чIоаггIа тешаш я болхлоша, колхозхоша, инженераша, техникаша, юрта боахама специалисташа, гIулакхерча наха, Iилмаи культураи болхлоша, вай Даьхеи берригача къахьегамхоша социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаергхиларах, халкъа боахама планаш, КПСС XXIV-ча съезда решенеш, коммунизм хьалъяра геттара доккхий декхараш толамца кхоачашдара шоай низ, знанеш, хьинар тIадохийтаргхиларах.

КПСС Центральни Комитет

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ

ПАРТИЙНИ СОБРАНЕШКАРА

ХIАРАВАР ШИЙ ДЕКХАР ДОВЗАШ ХИЛИЙТАРА

Ткъо коммунист ва Гудермески локомотивни депо тепловозашта ремонт еча подъемочни цеха партийни организацена чувоагIаш. Цу коллективо тепловозашта ремонт яра план хIара бетта кхоачашъю. Уж балха толамаш даха аьттув боал цар партгруппа шийболх дика беш хилар бахьан долаш. Отчет еча юкъа нийсаьа вIашагIкхийтта хиннабар цеха коммунисташ шоай юкъарча собранешка коллектива вахарца дувзаденна эггара лоархIамегIара дешаш дувца. Цу собранешка дийцар производственни планаши социалистически декхараши кхоачашдарах, къахьегама дисциплина чIоагIъярах, болх тоабарах дола дешаш. Партгруппорго Н. Гуляева отчетни доклад еш белгалбаьхар дикагIа бола къахьегамхой, шоай знанеш а, опыт а къоначарна дIалуш бола дикагIа бола коммунисташ. Царех ба коммунисташ П. Хавронин, В. Ленцов, С. Гелисханов, Н. Лабзеев. ЗIамигача а, йоккхийча а партийни организацей лоархIам коллективерча хIара коммунистах доахкача дикача гIулакхех, цун деналах тийша ба. Цудухьа чIоагIа теркам тIаухийт партгруппа цхьаккха коммунист общественни вахара юстара ца хилийтара. Коллективерча коммунистех цхьаккха вац общественни поручени йоацаш.

Партийни порученеш, уставо дIадехараш мишта кхоачашду хьожаш ший собранешка коммунистий отчеташка ладувгI партгруппа. ХIара коммуниста шийна тIадилла декхар кхоачашдарах бола бехктокхам чIоагIа айбу цу тайпарча отчеташа. Укх тIехьарча хана партгруппа собранешка шоай балхах лаьца отчет еш бар КПСС членаш А. Ибравов, Ю. Старущенко, В. Горьбенко, В. Ленцов, иштта кхыбараш

Цеха партгруппе дукхагIа бола болхлой дешаш ба. Г. Стороженко заочни деша вагIа Ростовски машеннакъа инженераш кийчбеча институте, хIаьта машеннаькъа техникуме дешаш ба И. Тараторкин, А. Ибравов, Н. Лабзеев, С. Гелисханов. Марксизма-ленинизма университете а иштта политдешара кхыча дешара формашта а юкъе лаьца шоай идейно-политически боарам лакхбеш ба беррига коммунисташ.

Цхьадола кхоачамбоацараш а да партгруппа балха юкъе. Уж белгалдаьхар отчет яьча секретара а, цул тIехьагIа къамаьлаш даьча коммунисташа а. Н. Гуляева ше доклад еш дувц партсобране яь решенеш массайолча хана кхоачашъеш ца хилар, цхьаболча агитатораша шоай болх ледара лелабеш хилар. Цехе къахьегам дика вIаштIехьбаьккха ца хилар бахьан долаш инструмент хьаэцара 15—20 минут йоаеш Iуйрийна шоай аргIанга хьежаш латта безаш хул болхлой. Балха новкъарле еш да каст-каста цехе мастераш хувцалуш хилар. Укх шера уж кхоъ хувцавеннав. Цхьабола бригадираш шоай производственни участкашка кIезига хул, царна хац болх овсаре вIаштIехьбаккхара фу эш, наьха хьал-торо миштай. Из гIулакх дIахо йодача хана иштта дита йиш йолаш дац.

Коммуниста С. Гелисханова ше къамаьл деш аьлар: дIахо йодача хана а массава коммунист оарцагIвала веза болх тоабара. Цахаддаш къовсам лоаттабе беза балхаца брак хулийтарашца, къаракъаш мелаш, болх телхабечарца. ВоккхагIвола мастеро В. Салсе бийцар къахьегама дисциплина телхаераш. Цеха слесараш группаех дIа-юха а бийкъа хIара группана шийна къаьстта болх дIабала беза аьлар цо. Иштта болх вIаштIехьбоаккхе брак кIезигагIа хургья, ремонт дикагIа ергья. ДIахо къамаьл даьча коммунисташа белгалдаьккхар къоначарна новкъостал де дезилга, беррига болх тоабергбола гIулакхаш чакхдаха дезилга, запчастеш, езаш йола инструменташ ханнахьа кийчъе езилга. Партгруппа собране хоадам боллаш соцам бир балха новкъарле мел еш дола хIама дIадаккхарах коммунистий лоархIам лакхбара лаьца. Цеха коммунисташа партгруппоргалла юха хержар Н. Гуляев.

Н. АСТАХОВ,
«Красное знамя» яхача Гудермесски газета болхло.

№ 7 йолча гIишлой-монтажни управлене К. Салимов керте латта кхоалагIа участок август бетта план 2 ди хьалха кхоачаш а яь сентябра чотах къахьегаш я.

Радиозавода болхлошта лаьрхIа 65 квартира йолча цIен шоллагIа этаж йотташ ба хIанз цу участка гIишлошъераш. ЦIи хеза ва коммунистически къахьегама нов. Астахова бригадера каменщик Сатуев Ваха. Цо гIишлошъеча къахьегача кхаь шера дукха Сийлен грамоташ тийннай, баркалаш яьхад цунна.

СУРТА ТIА: болх беш ва каменщик Сатуев Ваха.

И. ПЛИЕВА сурт.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ ГIУЛАКХАШ

Творчески къахьегараш ба тха заводе. Шоай хьаькъали хьинари кходац цар производственни заданеши хьалхашка латта доккхий декхараши толамца кхоачашдара. Кийч а еш дукха маьхера предложенеш хьачутел рационализатораша. ХIаьта царех 80—90 процент яраш балха юкъекхухь. Цхьанца дола кхоачамбоацараш доацаш-м хилац уж. Авторашца дага а дувлаш дIадоах уж а. Рационализатораша завода боккха пайда бу, маьхера бедал, тайп-тайпара материалаш кхояйт. Къаьстта производствана боккха лоархIам болаш да къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара хулаш дола новкъостали болх аттача баккхари.

Ала безам ба са, дIаяхача пятилеткагIа дика творчески къахьийгар завода рационализатораша. Кийч а яь рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьара шоаш тIаийца социалистически декхараш дикка тIеххкхоачашдаьд цар. Цар завода 70 эзар сом пайда баьб.

Творчески къахьегарий гIулакхаш иштта дика леларгдацар завода кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша, ВОИР-а йоакхо ца йоре. ВОИР председатель ва бакъвола говзанч А. А. Ульяницкий. Рационализатораша хьачутела предложенеш авторашца цхьана теоретически Iомаю цо. Цул тIехьагIа практически тохк. ТIаккха балха юкъехьу. Цу гIулакхо рационализатораштa теоретически дика хьехам лу, цар практически знанеш кIоаргъю.

Тха заводе машеннаькъа станцешта чIоагIа эша, иштта гIонна йола оборудовани тоаю. Цул совгIа стандартни йоаца оборудовани а хьаю. Тоаеш а хьаеш а йола оборудовани тайп-тайпара я. Доккхийи бехктокхамеи да завода коллективана хьалхашка латта декхараш. Заводе чакхйоахача чоалханеча производственни операцешца дувзаденна да новаторий гIулакхаш.

Оборудованена дикеи сихеи ремонт яра дукха пайдане предложенеш хьачутийннай рационализатораша. ХIаьта царех нонагIа яраш производствана юкъе а йихьай. Масала, котельни цеха рационализатораша А. Л. Цатурова, кхычар котела газ чуйола йовкъаш эрга а яьха тоайир. Цу кердачо котел бехача тоабеш йоаю ха дикка лоац а еш 3,5 эзар сом кходайт. ХьалхагIа котелий барабанаш тоадеш турбай хий хьауха моттигаш цIенъе чIоагIа низткъала дар. Дукха кулгаца къахьега дезар. Кхаь шера гаргга из технически «готтига» моттиг техкай ремонтно-котельни цеха рационализатора нов. Меньшинова. Хьийга къа зехьа довнзар. Турбай хий хьауха моттигаш цIенъяра балха механизаци йир цо. Цу гIулакхо пайда барахи барабанаш тоадара ха лоацъярахи дувца мича деза. Из иштта а гуш да.

Заводе дикагIа бола рационализатораш ба Г. П. Меньшиков, М. Т. Хрусталев, Н. П. Слипка, П. Я. Кучеренко, Н. К. Федосеенко, В. Г. Баласюк, А. Л. Цатуров, Н. А. Джанкаев. Ховш ма дарра, творчески уйла ерий къахьегам овсарегIа хул. Шоашта хьадага дехар а ца деш планови системагIа къестаду творчески дешаш. Мадарра аьлча, белгтала тема хьа а нийце Iомаю, тохк хIаране.

Завода рационализатораша нийслагIча пятилеткагIа хьалхашка толаме гIа боах. ХIанзлехьа эзараш сомий маьха дукхха рационализаторски предложенеш хьачуеннай. Царех дукхагIа яраш производствана юкъейихьай. Из бахьан долаш дукха бедал, кхыйола материалаш кхояьй.

«Рационализаторий балха дикагIа йола цех» яха сийлен цIи яккхара социалистически яхь йоаржаю заводе хIара шера. Яхьа лерттIа кулгалдара хьалхехьа а белгалдаьккхад де дезар. Яхье баьнираштa дIадовзийтад хьалаш. Укх шерралца хьалхара моттигаш йоахаш хьаьхкай ремонтно-котельнии гIонна оборудовани тоаечеи цехий коллективаш. Цхьабакъда, хIанз из хьалхле электрообмоточни цеха коллективага я. ХIаьта шоллагIа йола моттиг гIонна оборудовани тоаеча цехага я.

Ш. ШАБАЗОВ,
«Грозэнерго» центральни ремонтно-механически завода инженер-конструктор.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

Шун газета оагIош тIа кепатехача «Колхоза новкъостал эш» яхача нов. Б. Богатырева статья тIа гIоттадаьраш колхозни вахара лоархIаме дешаш да.

Статья тIа гIоттадаь дешаш общественни боахама экономика чIоагIъяраи юртбоахама производство дIахо дегIайоалаяраи керттердараш хилар кхета а деш, районни партийни, советски, юртбоахама органаша данза дарг мел доацар даьд уж къоастадара.

Укх тIеххьарча шерашка доход дукхагIа луш йола юртбоахама культураш юкъейоалаяраи общественни хьайбай боахам дегIабоалабараи чакхъяха кийчъяьча мероприятеша района колхозашка йиш хулийтаргья общественни боахама экономика дикка чIоагIъе. Уж мероприятеш чакхъяхаро дика аьттув баьккхар дIадахача пхе шера кхозза совгIа лакхъеннача «Заветы Ильича» яхача колхоза экономика а.

«Заветы Ильича» колхоза дIадувча лаьттай структуре керттера моттиг дIалоац ялатийи [гурахь дув кIа, хьажкIаш] техническии [тхьамка, новрий борц] культураша. Комбайнашка чуэцалургдолаш мел йолча моттигашка гурахь дув кIа дIадув. Юртбоахама культурай хьувкъам, районерча ерригача колхозашка а мо мара хий дехкара торонаш ца хилар бахьан долаш ше ма барра лаьтта леладара культурахи хаоттама хьалехи тийша ба. Цхьабакъда, хий дехкаш дацар аьнна новкъарле хилац дIадув лаьтташ дукхагIа хилийтараи районе эггара лакхагIа хьувкъам луш дола тхьамка колхозе дукхагIа дахараи. Цо кхы тIа а торо хулийт болх булургболаш мел бола нах общественна пайдана болча къахьегама тIаберзабе.

Сомий бешамаш лелаелга колхоза экономике боккхача лоархIаме хила а хиннад, хург а да, цхьабакъда, статья тIа аьннача тайпара, сомий бешамашта гIулакх во ду колхозе, цудухьа колхоза правленена тIадиллад бешамашта гIулакх дикагIа делга. Укх пхе шера кхы а дукхагIа дIайоглa лаьрхIад сомий гаьнаш. Сом чакхбоаха цех колхозе хьалъярах лаьца аьлча, из ца хилча яргйоацаш яц хIана аьлча шера 1 млн. банка сомий консервай хьаергйолаш йола колхозий юкъара сом чакхбоаха завод хьалъеш латт Саьсана. хIаьта «Заветы Ильича» колхозага а йиш хургья коа тIара а хьунагIара а сом цига дIачутела.

Колхозе хьайбаш леладаро зе мара пайда бац. Цун бахьан—колхоза правленеи специалисташеи болх эсала бар, эггара хьалха общественни хьайбаш доакъарашца тоъал Iалаш ца деш хилар. Укх шера керттера уйла тIаерзаяьй доакъарий чIоагIа база хьаяра, хIаьта цу даькъе колхоза гIулакхаш во а лелац. ХIанз колхозо кийч а даь, доахана Iадоаккхаргдолчча моттигашка тIаэзад укх тIеххьарча 2—3 шера цхьана лаьрхIача кийчдаь хиннараш миссел дола гIожа доакъараш.

Статьяй авторо яздечча тайпара, доахан чIоаггIа дебадеи хьайбай боахамера селлара доккхий пайдаш дахеи торо йолаш яц колхоз, хIана аьлча доакъарий база вIаштIехьдоалийтаргдац из. Йолаш йола торонаш теркал а еш, пхе шера 40 процент хIана хилийтац аьнна дукхагIа хилийта лаьрхIад доахан. Йол яккха йиш йолча лаьттаех ше дувцаш авторо теркалдаьдац индивидуальни сектора доаханна эшаргдола доакъараш. Колхоза кердача УставагIа цун хургда 4 эзар совгIа бежани 7 эзар гаргга устагIа-газеи, цар Iодергдараш доацаш.

Цул свгIа, статьяй авторо теркалдаьдац, районера хьайбай боахама лостам, дулха-шурий а боацаш, дулха хилар. Долла хIама дергда дулх дукхагIа дахара, хIаьта колхоза хьайбай боахам укх гарггарча цхьан-шин шера общественни производства рентабельни дакъа хургда.

Уж дерригa дешаш къоастадеча керттера дакъа лоацар кадрашспециалисташ хиларах, уж дикагIа хьахаржара де доагIар деш да. Колхозе дIа а хьожаваь, болх беш ва гIулакх дика довзаш вола специалисти говза организатори ше хилар хьахьекха керттера агроном. Общественни хьайбай боахам а специалисташца Iалашбергбола гIулакхаш чакхдоахаш да. Колхоза правленена тIадиллад бригадиралла бахийта дийша а организаторски говзал йолаш а бола колхозхой хьахоржилга.

Района юрта боахама управлене колхоза деча новкъосталах лаьца аьлча, из хадданза деш да, хIаьта цун специалисташ дукхагIа йолча хана «Заветы Ильича» колхозе хул, юртбоахама производства хIара деннара декхараш кхоачашдара колхозхой оарцагIбахара гIулакха цунна практически новкъостал а деш.

Ш. ЧУНЧУРОВ,
Ножай-Юрта района юрта боахама производствении управлене начальник.

Фуд гIишлошъерашта эшар?

Коммунистически парте XXIV съезда решенеш кхоачашъеча укх шера ворхI бетта дика толамаш даьхал «Чечингхозстрой» Нохч-ГIалгIай объединене юртарча гIишлошъераша, къаьстта колхозашка генподрядни хьисапе гIишлош хьалъеча. Цхьабакъда, республика цхьайолча районашка капитальни гIишлош хьалъяра гIулакхаш хила дезачул дуккха а вогIа да.

Кердача пятилетка хьалхарча шера Сунженски района колхозашка капитальни гIишлош хьалъяра 3425 эзар сом хьожадьдар, дIадахача шераца нийсдича 518 эзар сом дукхагIа хул из.

Цу района ерригача колхозаша хьалхарча ах шера хьалдаь гIишлош-монтажни балхаш 925 эзар сома маьха мара дац.

Нагахьа санна хозспособагIеи подрядни хьисапеи капитальни гIишлош хьалъяр къаьст-къаьста мишта лел хьежача Сунженски колхозий юкъара гIишлошъеча управленера хьокхамаш укх тайпара да. ПланагIа хозяйственни хьисапе гIишлош хьалъяра хьожадаьр 2509 эзар сом да. 1971 шера дIадахийтар 564 эзар сом да е 22,4 процент. Подрядни хьисапе хьожадаьд 916 эзар сом, пайда ийцаб 361 эзар сомах, е 39,4 процент.

Цу даннеша хьахьокхача тайпара подрядни хьисапе гIишлош хьалъяра гIулакх дикагIа латте а Сунжерча колхозашка гIирсаш хьалдара дерриге балхаш эсала лел.

Аналиво хьахьокх цу районе капитальни гIишлошта планировани яр а дика вIаштIехьдаьккха доацилга. Шерагара шерага капитальни гIишлош хьалъяра йоаккхеи цхьайолча колхозий материально-технически базаш теркал ца еш планаш увттаю. Масала, 1969 шера планагIа 2953 эзар сома маьха гIишлошъяра-монтажни балхаш зе дезача хьараш 1305 эзар сома, вешта аьлча плана 55 процент мара дац, 1970 шера — 75 процент, укх шера хьалхарча ах шера 27 процент. 1970 шера «Победа» колхозе 514 эзар сома маьха 22 объекти XIX партсъезда цIерагIча колхозе 617 эзар сома маьха 27 объекти хьалъе план оттаьяр, бакъда, уж планаш фу бахьан долаш кхоачашъяц тохкаш саг вац. Иштта йоккхий планаш еннай цу колхозашта укх шера а.

Практика хьахьокх цу тайпара кагий объекташ дукха хьалъе йолаяро гIишлошъяра-монтажни балхаш тIехьатетташ хилар а хьалдаь даланза дола гIирсаш хIара денна дукхагIа хулаш хилар а.

КПСС XXIV съезда Директиваша белгалдаьд капитальни гIишлошъяра планировани еча капитальни вложенешта концентраци е езаш хилар, цхьан ханна хьалъеш йола объекташ кIезигъе езаш хилар, йолаш йолча торонашеи ресурсашцеи гIишлошъяра программа юза езаш хилар. Из да Сунженски района цхьайолча колхозаша кхоачаш ца дер.

Сунженски района колхозашта дIадахача шера Сунжерча МСУ декхар тIадиеад — 67,5 эзар сом. Цул совгIа укх шера цхьоалагIа июль тIакхоачаш из декхар кхы а дукхагIа хилар. Из тIакхаьчар 117,3 эзар сомага. Изза ахча оборота юкъера даккхаро МСУ финансови гIулакхаш телхаду: поставщикашца расчет яр, болхлошта алапи телар.

Масала, 2 шу совгIа ха яьннай Сунженски районе хьалъяьча 36 эзар сом мах болча стадионах колхозаша МСУ ахча дIа ца луш. ХIанз, Сунженски МСУ планировании экономически стимулировании кердача системага йоалача хана, хиланза дардоацаш гIулакх а хинна дIаоттад шоаш баьча балхах мара пачхьалкхено ахча ца луча МСУ колхозаша шоашта тIадиеа декхар хан-ханнахьа дIатекхилга.

А. БУХТИЯРОВ,
Нохч-ГIалгIай колхозашта юкъерча гIишлошъеча организаце керттера экономист.

КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ПАРТЕ XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ

ДИКАГIА КУЛГАЛДЕ ЮРТА БОАХАМА

Юрта боахам дегIабоалабара парте хадданза йоакхо еш хиларо шерра никъ хьабиййлаб къахьегамхой инициативанеи творчестванеи. Из дика гуш да вай республикагa хьежача. Партийни кулгала формаши методаши эргайоахаш тоа я еш, юртара къахьегамхой КПСС XXIV съезда, ЦК мартовски, майски, июльски Пленумий решенеш практически чакхъяхара оарцагIа а боахаш, юрта боахама болхлоша областной партийни организаце кулгалца дикка алсамъяьхай лаьттанцарей хьайбашкарей йоаха продукташ.

Болхлоша, колхозхоша, юрта боахама специалисташа, КПСС XXIV съезда сийна яхь а йоаржаяь, доккхий дехкараш тIайийцад 1971 шера.

Лаьтташта комплексни механизаци, химизаци, мелиораци яра, дIахо концентраци специализаци яра ларда тIа массе тайпара юртбоахама продукташ дукхагIа йоахилга Iалащде.

Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 21 центнерал кIезигагIа доацаш фийг бола ялат чуда, технически, бьцадаарий-бахчевой, доакъарий, кхыча культурай хьувкъам дикка лакхбе. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 2100 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха, яхкача котама тIехьара 146 фуъ гулде, устагIанна тIера 4,5 килограмм тха даккха.

Ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ кийчъяра паччахьалкхен планаш кхоачашъе.

Планал совгIа 30 эзар тонн ялат, 2700 тонн дулх, 3000 тонн шура, 7 миллион фуъ, 300 тонн тха дохка. ХIара колхозо, совхозо, хIаьта хIара даькъо рентабельно болх бу шу хила деза ер шу.

Укх шерах бархI бутт хIанзле а чакхбаьннаб. Планаши тIанйца декхараши кхоачаш мишта даьд хьожаш хьалхагIара итогаш хIанз е мегаргья. Ка бола ялат чуийца даьннад. ДекхарегIа хIара гектара тIара яккха езаш хиннача 21 центнера метта 21,9 центнер яьккхай. Соахкарчул 40 эзар тонн дукхагIа чуденад ка бола ялат. Цо йиш хилийтар ка бола ялат дIадалара шера план 111 эзар тонна боарамга кхоачае. Ялат дIахо а дохкаш да.

Ка болча ялатий хьувкъам эггара лакхагIа ба Гудермесски района боахамашка — гектара тIара 24,8 центнер, Сунженски — 24,3, Надтеречни — 24,2 центнер. Укх шера дукхача боахамаша хIара гектара тIара 30 а кхы дукхагIа а центнер ка бола ялат чуденад. Цу колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенна ялат дIадалара планаш кхоачашъяь ца Iеш, планал совгIа из 35 процентага кхоачаш дохкилга Iалаш а даьд.

Дика толамаш даьхад хьайбай боахам дегIабоалабеча а. ДукхагIа хиннад доахан а цар продуктивность а. Ах шера плани декхараши кхоачашдаьд республика: дулх кийчдара — 107, шура — 103, фуаш — 104, тха — 117 процент.

Укх шера 1 кварталеи хьалхарча ах шереи РСФСР Министрий Советои ВЦСПС-ои Къилбаседа Кавказа зоне шозза шоллагIа моттиг хьожаяй республикана, пхи-пхи эзар сом ахчап преми а луш.

Юрта боахам дегIабоалабеча цхьадола толамаш дахара бахьан да парте райкомаша, колхозийи совхозийи партийни организацеша, советски юртбоахамеи органаша, юрта боахама специалисташа боккха политически организаторски болх бар. Республика юрта боахам дегIабоагIаш хилар шеко йоацаш да. Цхьабакъда, нийса хургдацар, нагахьа санна алхха толамаш белгал а доахаш, цIенхашттара кхоачамбоацараши пайда эцанза йола йоккхий резераши торонаши ца йийцача.

Кхоачамбоацараши кхоачашданза дола декхараши хIанз а дукха да юрта боахам айбара беча вай практически балха тIа.

Ялат, бьцадаараш, дулх, шура яккхара, фуаш гулдара боарами темпаши хIанз укх сахьата лоха я. Производства цу боарамо Iалашдац лаьттанцарей хьайбашкарей йоаха продукташ кийчъяра пхе шера плана заданеш кхоачашъелга, йиш хилийтац тIа-тIа дегIаухаш латта бахача наха эшараш лоаттаде.

Дукхача колхозашкеи совхозашкеи дика а шоай ханнахьа а дац кхашкара балхаш. Пайда бо эц органически минеральни удобренеех, хий дехкача лаьттаех. Цудухьа бе-бе ба ялатийн кхычен культурай хьувкъам. Геттара кIезига деб доахан, хайра лакхлац цар продуктивность, хьалхагIа а санна дукха зенаш хул доахан доври Iаьхара дисари бахьан долаш, хIаьта ишта кийчъеш йола продукци эсала хиларах а.

Массехк шера вIаштта кхоачашъяьц ялат, шура, бьцадаараш дохкара паччахьалкхен план Грозненски района Ленина цIерагIча колхозо, шуреи тхан кийчдара — Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозо, ялати шуреи кийчдара — Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозо, ялат, шура, бьцадаараш ийдара — Наьсарен района «40 лет Октября» совхозо, Грозненски района Ленина цIерагIча колхозо, шуреи тхан кийчдара — Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозо, ялати шуреи кийчдара — Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозо, ялат, шура, бьцадаараш кийчдара — Наьсарен района «40 лет Октября» совхозо.

Хаттар отт: цу боахамий партийни организацеш фу деш я?

Бьча тохкамо хьахьокх, цу боахамий партийни организацеша заседанеш, собранеш кIезига ца яь хилар, решенеш дуккха тIанийяь хилар. Цхьабакъда, халахете а, уж дукхагIа йола решенеш шоаш яьча йисай. Укхаза мелъялийтай производства хоадамболлаш йолча участкашта еш йола партийни влияни, лакхбаьбац коммунистий лоархIам, кадрашкара доагIар дизза хьадехац. Кадраш хьахаржара, балхаш тIа дIанийсьяра, царна кхетам балара, болх бара хиланза даргдоаца хьалаш хилийтара дешац тIагIоллара, боахам дегIабара, цунна специализаци яра перспективаш теркал а ца еш, къестаду.

Юрта боахам дегIабоалабара гIулакха цхьацхайола колхозаши совхозаши ишта тIехьаюсилга хов КПСС Грозненски, Сунженски, Ачхой-Мартана, Наьсарен райкомашта. Цхьабакъда, боахама гIулакхаши партийни организацей болхи тоабара де дезар хIанз а даьдац цар. Райкомий кулгалхоша хIанз а тIехьаюсача колхозийи совхозийи юххьанцарча партийни организацей лерттIа терко ец ца хилар мара кхы бахьан дац цун.

Парте районни комитеташа анализ кIоаргагIа е еза юххьанцарча партийни организацей балха, эггара хьалха тIехьаюсача колхозийи совхозийи партийни организацей, низаш дикагIа дIаюха нийсдара, колхозно-совхозни производства кулгалду кадраш чIоагIъергйола гIулакхаш белгалдараи чакхдахараи, производственни планаши социалистически декхараши кхоачашде коллективаш оарцагIйоахача шоай лоархIам лакхбара новкъостал де деза царна.

Ховш да, 1971 — 1975 шерашка республика юрта боахам дегIабоалабара керттера рубежаш белгалъяьлга. Пхе шера планагIа шера юкъера лаьрхIача доаккха ялат 510 эзар тоннага дIакхоачаде е дIаяхача пятилетка шера юкъера лаьрхIача доаккхаш хинначул 20 процент дукхагIа хилийта лаьрхIад. Дикка дукхагIа чуяхьаргья технически культураш, бьцадаараш, сом, комсаш. ХIаьта шера юкъера лаьрхIача доаккхаш дола дулхи шуреи 30 процент, фуаш — 63 процент, тха — 11 процент дукхагIа хургда.

ХьалхагIа санна хIанз а юкъ моттигера проблема я ялат дукхагIа доаккхилга. Вай декхар тIайийцадар 1971 шера 475 эзар тоннал кIезигагIа доацаш ялат даккха, аьнна. Ка бола ялат 400 эзар тонн чуденад. ЧIоагIа йокъал оттар бахьан долаш зе хилар дIайийнача хьажкIашта, тоъал дукха силоса хьакха йийзар уж.

Цхьабакъда, 141 эзар тонна боараме ялаташ кийчдара, эшача боараме фу чутассара, продовольственни фуражни фондаш дIаоттаяра даькъерa воай декхараш кхоачашдеш хилча ший ханнахьеи дикеи чуэца деза дукга, юхейнса хьажкIаш.

Юрта боахама министерствои кхыйола ведомстваши, моттигашкара цар органаш, колхозийн совхозийи кулгалхой декхарийла ба хIара кхайга цIаькха а хьажа а хьежа эца мегаргйола ерргига хьажкIаш ялатийна лаьрхIа чуэца. Цо йиш хулийтаргья дерргига чудахьаш дола ялат алсамдаккхеи фуна лаьрхIа ялат дукхагIа дIаоттадеи.

ХIаьта керттера вай де дезар махулла дукхагIа паччахьалкхенна фуна лаьрхIа хьажкIаш дIалулга, мекка Iалаьмате чIоагIа эш уж.

Республика кхашка цхьатарра чуэцаш латт тхьамка, бьцадараш, коартолаш, харбазаш, сом. Укх деношка дIадолалу вай генараш, шекара свекла, комсаш чуэца. Хьалкхебаь хьувкъам ший ханнахьа чуэцар, уж культураш кийчъяра тIайийца декхараш кхоачашдар — колхозийи совхозийи, партийни, советски, юртбоахама органий эггара хьалхара декхар.

Хьайбай боахама тIабохийташ бола теркам лаьгIбалийтарагIа август бетта дикка эшаяла йолаелар цун продуктивность. ХIаьта из бахьан долаш продукци хьа ца йоаккхаш йиса а шуреи цхьайола кхы продукташи кийчъяра тIайийца декхараш юкъагIдиса а тарлу. ХIара фермера гIулакхаш къоастаде, деттача доахана продуктивность дикка лакхъе йиш хулийтаргйолаш дола гIулакхаш сиха кийчден чакхдахен деза. ЛоархIаме да, шурий фермай балха хIара денна тIахьожам лоаттабар, шурий товарности хьоаналли лакхъяр, боахамачухьарча гIулакхашка дIаухийташ йола шура мамогга кIезигьяр.

Укх гарггарча деношка хIара колхозеи совхозеи доахан тоадалийта чуоттаданза даргдац шу чакхдаллалца боаррамагIа уж дIателга вIаштIехьдаккхара а, хIаьта тIадоагIача шера I-чеи II-чеи кварталашка резерв кийчъяра а духьа. Iай а бIаьстан юхье а хьайбаш даххилга вIаштIехьдалийтара хIанззе а денз чIоагIбанза баргбац шинарашта, доаханна, цкъара яхкача хьакхаршта искусственни осеменени яра болх.

Низаш тIадерзаде деза дулх, шура, фуаш, тха кийчдара оттаяь заданеш хIара районо тешшаме кхоачашъелга вIаштIехьдаккхар духьа индивидуальни секторе хьайбай продукташ кийчъяра.

Ховш да, нагахьа санна доакъарий проблема къоастаййя, хьайбай боахаме латта проблемаш толаме къоастаюларгйолга. ХьалхагIа белгалдаьккха ма хиллара, цу даькъе даь дукха хIамаш да. Цхьабакъда, статистически даннеша хьахьокхачох, доакъараш кIезига кийчдаьд, къаьстта а цхьацхьадолча боахамашка. Доакъарий баланс йизза кхоачашъе торонаш йолаш я. ФунагIа даь а ча, гIадамаш чуда деза. Шекара свеклай лордаш, гидуаргий кортолгаш чуийца даха деза. Силос лаьттагIа йоллара план кхоачашъяра, судански буц, люцерна, кхыйола бьцаш шоай ханнахьа чуийца яхара данза даргдоацар де деза. Лоацца аьлча, долла хIама де деза хIара ферме тоъал дика доакъараш кийчдара.

КПСС XXIV съезда Директивашка белгалдоаккх хьайбай продукташ дукхагIа яхараи цар эффективность лакхъяраи чакхйоахача лоархIамегIарча средстваех цаI колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш леладу комплексаш хьалъелга, вешта аьлча хьакхий, бежана, коа тIарча оалхазарий дулх, шура яхар, фуаш гулдара промышленни ларда тIа доаккхилга хилар. Цу даькъе белггалара болх беш ба. Цхьабакъда хIанзалца хьа вай даьр геттара кIезига да. Къаьстта вIаштIехьдоацаш да планагIа 1971 шера хьалъе оттаяь комплексаш геттара шортига хьалъеш хилар.

Дукхача шерашта лаьрхIа даьгIенаш къоастае лаьрхIад дукхача боахамаша укх шера. Цу гIулакха дукха хIама даьд. Цхьабакъда, дагадохийта ловра, злакови бьцаш дика шаьрдаьчеи хьаьндаьчеи лаьтта дIае езаш хилар. Из Iалаьмате лоархIаме мероприяти тесса йита мегаргьяц. ХIара фермана моша конвейер хилийтара болх бизза вIаштIехьбаккха декхарийла я колхозаши совхозаши.

Проблема цхьан оагIорахьара кхоачашъе ца гIертар, иждивенчества уйла йолаш ца хилар, халланзеи тIагIерттаи доакъараш Iалашдар, бьций, корнеплодий, силосни культурай хьувкъам лакхбар, цонаши даьгIенаши тоаяр, культурни даьгIенаш хьаяр — из да хьайбай боахам айбара эшар.

Парте областной комитета шоллагIча пленумо хьайбай боахам дегIабоалабараи доакъарий база чIоагIъярай шерра программа оттаяьй. ЛоархIаме да, из чакхьяккхара юртарча хIара партийни организаце хадданза тIахьожам лоаттабелга Iалашдар. Хьалхашка латта декхараш теркал а деш парторганизацеша тIагIертта кхоачашде деза хьайбай боахама интенсификаци ярца дуззадена дола дерригa дешаш, лерраагIа къовсам лоаттабе беза производствана специализаци яра, дулх, шура, фуаш, кхыйола продукци яхара индустриальни методаш юкъехкхаьара.

ХIанз, юрта боахам, из вахара Iалаьмате лоархIаме дакъа, айдара шерра яхь яьржача хана лоархIаме да юрташкарча беррига къахьегамхой теркам эггара свгогагIа дола декхараш кхоачашдара тIаберзабар.

Дика могабергба 1971 шера тIайийца декхараш кхоачашделга Iалашдаьча, гурахь ялаташ дIадера толаме кийчо яьчеи лерттIа дIадийначеи, ханнахьа а дика а зябь аьхача, удобренешца кхаш дика хьаьндаьча, лаьттах тIоадал чуйолийташ хий диллара план кхоачашъяьча, укх гарггарча хана доахан Iангара дахара дика кийчо яьча района, колхоза, совхоза, бригада, ферма болх.

Наьха шеррача инициативаца тар а еш лакха дисциплинеи дика вIаштIехьбаьннеи хилар — КПСС XXIV съездо оттаяь, юртбоахама производство дIахо лакхъяра программа кхоачашъяра реальни лард.

Ф. ЮРЧЕНКО,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юртбоахама отдела заведующи.

Дика беркат доал германо-советски доттагIалахи цхьан къахьегарахи. «Штрелазунд». — Германски Демократически Республика балтийски берда йистера юртбоахама кооперативех цаI, боккха аьттув а боалаш гурахь дувча «Мироновская-808» яхача боккха хьувкъам боалача кIих пайда эцаш я.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЧЕЛЯБИНСК. Челябински металлургически заводе хьалъеш латта аьшк-саьрг бу «250» яха стан областе 1971 шера болх бе йолаялийта езарех цхьа объект я. Декабре хьадхара продукци лургья цо. ХIанз гIишлошъерий балхаш сихденнад. Шелал хьатIакхачалехьа здани дIакъовла езаш ба уж, цул тIехьагIа оборудовани оттаергйолаш. Боккха бехктокхам тIалатт «Уралстальконструкция» управлене монтажникашта. Шоай балхах дика лоархIабу уж. ВоккхагIвола прораб Н. А. Давыдов волча участка бригадаша дIабахача шин бетта 450 тонн металлоконструкцич стана здане каркаси вIашагIъеллай. Баь болх тIехдика могабаьб. Балха темпаш лаьгIъеш бац хIанз а монтажникаш. Къаьстта дика къахьегаш я Оторкин Ивана бригада. — ТIехдика дисциплина йолаш, барт тайна, шоай бехктокхам бовзаш хIара вар хиларца белгала я из коллектив.

Сурта тIа: стан хьалъечара дикагIйола бригада (аьрдехьара аьттехьа), комсомольцаш Рафиал Зарипов, Владимир Почейкин, бригадир Иван Оторкин, Николай Круглов.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 17 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Араьяннай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара номер. «Хургболча хьувкъама лард тахан йолла еза» яхача парте обкома юртбоахама отдела заведующе заместителa К. Савельевой статьяца дIайолалу из. Цу статья тIа авторо белгалдоах укх шера гурахь дIадувш дола ялат дика дIаде вай еррагача колхозийи совхозийи торонаш йолга. Из ишта дале а республика цхьадола боахамаш дIаде фу Iалашдараи лаьттaш аьха кийчдараи тIехьадисад.

«Кулгалхоша юрта бахача наха а дезалашта а юкъе къамаьлаш ду» яхача блокнота тIа хьалха араьяннача Ю. Павлова статьяна откликаш ух редакце. Цу хьакъехьа дувц укх номер тIа КПСС Надтеречни райкома секретара нов. Р. Решидовас. Цо язъяь корреспонденци «Эшаш а лоархIаме а гIулакх» яхаш я Агитатораша а политинформатораша а безам ца эккхаш ешаргья КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора В. Банкина «ДегIайоагIаш латт социалистически экономика интеграци» яха статья. Из латт «Хатта — жоп лу» яхача рубрикана кIал. Лекторо, агитаторо, политинформаторо ца зувш юсаргьяц «Милитаризм: кхераме тенденци я» яха Ф. Иванова статья.

«КПСС XXIV съезда решенеш вахаре» яхаш девиз а йолаш хIанз республике чакхйоалаш я гойтара агитацега хьажар - конкурс. Конкурс чакхъяккхара условеш хьайовзийташ я «Гойтара агитацега хьажар» яхача рубрика чулаьца материалаш. ХIара денна беча балха юкъе шоай гойтара агитацех пайда мишта эца беза хьагойт КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе М. Гутьковс язъяьча корреспонденце тIа.

Агитатораштa, политинформатораштa, пропагандисташта шоай балха пайдане дукха материалаш корайоагIаргья «Керттера производственни фондаш» яхача подборкацара.

ЙОКЪАЛА ДУХЬАЛЪЭТТАР

Дукха ха йоаццаш дена догIа бьцадаарашта пайдане хиннадеце а хьинар айдир цо тха къахьегамхой. Шин бетта цахаддаш лаьтта йIовхал кIезиг-дукха лаьгIъелар укх деношка. СапаргIатагIа даьлар наьха а. Бакъдар аьлча чIоагIа дIаьдденназар тхо бьцадаарий лордаш малхэга йокъа ца яита гIерташ. КIаьдденнад аьлча хетаргда оаха болх лаьгIболийт аьнна. Из бакъдац. Хьалха санна лакха да бригада къахьегамхой толамаш.

ЧIоагIа хала дар цу йокъалагIа дикача помидорий хьувкъам кхебе. Хьинар кхоа ца деш къахьийгача бьцадаараш леладечар шоай дош кхоачашдир. ХIара гектара тIара 243 центнер бьцадаараш чудера цар. Дика хьувкъам ба из. Из толам баккхара доккха новкъостал дир хий дехкараша. Дийнахь а бийсанна а сацийтацар цар догIан хьисапе детта хий. Цхьа участок йисанзар догIан хьисапе хий деттача установкаша хий ца тохаш. Цу гIулакхо маьлхах лорайир помидораш, кхыдола бьцадаараш.

Кхаьча помидораш хьаяха бьцадаараш леладерашта новкъостал дир колхоза культураш лелаеча бригадаша. Цхьа помидор ца юташ цIена чуийцар керда хьувкъам. Производства керда резерваш балха юкъейоалаярах, тхона вIаштIехьдаьлар хIара гектара тIара планал совгIа 93 центнер помидораш лохьае. Моттаргда йокъало цхьаккха зе даьлац аьнна. Ишттa дац из. ЧIоагIа новкъа хилар йокъал бьцадаараштa.

Шелъяллалца латт рассадни помидораш. Цхьабакъда йокъало зе даьл царна, хIанз цигара чуя кхы помидораш яц. ХIаьта дIахо уж латтаргья аьнна а дац. Цудухьа уж тIахинна лаьтта гурахь юв культураш дIае аха лаьрхIад.

Нарсаш а дика хилар тха. ХIара гектара тIара 165 центнер чуийцар уж. Планал совгIа 45 центнер.

Дика хилар хьалха кхача кабуц а. ПланагIа лаьрхIачул совгIа 120 центнер чуера из.

Бакъдар аьлча, план йоккха яр. ХIара гектара тIара 200 центнер кабуц чуэца езаш яр. ХIанз кхача йоаленначa грунтови помидораща дика хьувкъам лургхиларах тешаш да тхо. Рассадни помидораща нийсдича кхыдола биологически хьалаш эш царна. Грунтови помидораш йокъала дикагIа духьала латт рассадаца йийначарел. Лаьттан лакхерча тIоанашка йола тIоадал дукха эшаш яц грунтови помидорашта. Грунтови помидорашта хIара гектара тIа 700—800 кубически метр кхоачийташ шозза хий техар оаха. Цу фух йолча помидорашта йокъал латтача хана а тоъам болаш да из.

ХIанз уж чуэца йолаяьй. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 300 центнер помидораш лохьае лерхI оаха. Боккха болх чакхбаьккхар Джетемирова Асета, Ибрагимова Замана кулгалдеча звеноштa юкъебоагIача къахьегамхоша. Агротехнически дикагIа йолча хана чакхдаьхар цар бьцадаарий плантацешка дерригa балхаш. Помидораш хьувкъарагIа доккха баркал ала доагIа хий дуллаш къахьийгача Подорожный Ивана, Мусаева Ибанта, Эльжуркаева Сапирата.

Морковкеи хохаши чуэца ха а хьатIаэттай. Чуийна хьувкъам бахьа моттиг йоацандаь чуэца йолаьяц хIанз а уж культураш. Хьувкъам бохка моттигаш-м я, але а консервни заводаца из бохкара договор йоландаь кхыча предприятешта дIабала бокъо яц тха. ХIаьта договор даьй хохаш октябрь беттеи морковкаш ноябрь беттеи дIалургйолаш. Договора тIа яьххача хана мара чуэца йола ца йой йовргья уж культураш. Фу дерга ховш дац тхо. Консервни заводаи тхонеи юкъера договор боахама зене да, хIаьта завода а пайда лургбац. БархI сахьат даллалца мара дIаэцац тхегара заводо хIанз оаха дIалуш дола бьцадаараш. ХIаьта из ха тIаккхачалехьа кхоадац тхо чуийца бьцадаараш дерригаш дIадала. Цудухьа цунах цхьа лакъа кхай тIа бийса йоаккхаш уллийс. Уж кхоачамбоацараш юстара дахара мероприятеш вIаштIехьйоахаш ба хIанз боахама а консервни завода а кулгалхой.

А. АЧХАНОВ,
Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза бьцадаараш леладеча бригада бригадир.

ХЬОКХАМ ТЕЛ ЦАР

Къахьегама овсарле мамогга лакх а еш коммунизма материально-технически база хьалъелга боккхача маьхера гIулакх хинна дIаэттад. ТIаккха цу гIулакха Iилма-технически прогресс юкъейоалаяра шерра йоаржаяьча социалистически яхьах мел пайда бсал дувца а мича деза.

Во яц укх шера Нохч-ГIалгIай хьунбоахама Управлене бархI бетта итогаш. Цхьабакъда уж кхы а лакхагIа хила йиш йолаш яр. Из хьахьокх хIанз аз дувцаргдолчо.

Эггара хьалха са белгалбаккха безам ба Сунженски хьун боахам. Дукха ха йоаццаш боккха кхаь хилар цу боахама къахьегамхошта: РСФСР хьун боахама Министерствои, хьуна каькат деча, хьуна хIамашъеча болхлой профсоюза Центральни Комитетои хьалхарча ах шера хьокхамаш лакха хилярах а план тIехкхоачашъярах а царна хьожайир кхоалагIа ахчан преми. Ишттa балха темпаш лох ца йолийташ къахьийгар цар июли августи бетташка в.

Масала, продукцеиа реализаци яра шин бетта план 102,9 проценти, хьу кийчъяра—109,4 проценти, комплексни болх бара—133,3 проценти кхоачашъяьй. Ишттa белгалдаккха деза цу боахамо наха эша товараш хьадара, уж нахага дIакхачийтара а йоакхо елга.

КПСС XXIV съезда решенеш тIа дувц бахархой хьашташ кхоачашдара царна эша товараш дукхагIа арахеца дезилга. Цунца дийза Сунженски хьунбоахама кулгалхоша шоай болхлошна цхьана чIогIа теркам тIабахийта бу из болх.

Наха дукхагIа эша хIамаш арахецара план 105,1 процент кхоачашъяьй укхаза, хIаьта культурно - бытовой товараш арахийцад 16,5 эзар сома маьхa Из план 135,3 процент кхоачашъяьй.

Уж товараш арахецилга шердара сунженцашта доккха новкъостал даьд тха Управлене ер шу делалуш вIашагIъеллача конструкторско - технологически группа. Цу группа цахаддаш бувзам лоаттабу боахамца товарий дикал лакхагIа хилийтара, тIахьожам бу цар балха, шеръю ассортимент.

Хьу хьакхарах, из Iо ара оазарах, цунах хIамаш хьаярах доалаш дац хьуна болхлой гIулакх. Уж декхарийла ба хьуна культура лелае.

Хьу хьакхарах, из Iоараозаяр дIайогIа ма езий. Из болх къаьстта дика бу Шамилева Макка керте латтача Серноводски лесничества хьункультурникий звенос.

КПСС XXIV съезда сийна яхье эттача цу звенои членаша шоашта хьалхашка оттадаь декхар да хьункультура балхаш ханал хьалха чакхдахар, балха дикал лакха хилийтар. Денна дош цар толам, ца кхоачаш а ду.

Агротехнически лоацшача хана чакхдеьхар цар хьу тIайогIара балхаш. Хьу хьекха мукъадаьннача 20 гектар лаьтта къона гаьнаш егIай гаьний фу дIадийнад. План 115 процент кхоачашъяьрг хул из. Цул совгIа цу звенос боккха болх баьб шоай лесничества ков хоздеча а. Цар шоай низаца тоадир конторена хьатIадоагIа наькъаш, наькъа йистошка гаьнаш а эизаш а дегIар. хIаьта асфальт биллар наькъа такилташка. Звено къовсам лоаттабеш я коммунистически къахьегама цIи шийх тиллийтара, доккха дакъа лоац хьуна промышлени боахама юкъарча балха тIа.

Шоай болх кхоачашбаь Iац звено членаш. БIаьстий балхаш сихденнача хана уж бIаргаго йиш гр шоай юртарча Ленина цIерагIча колхоза бьцадаарашта оасар деча. Балхах мукъа болча хана 55 сага дийнахь кхашка балхаш дир Шамилевай звеноцарта болхлоша.

Лоацца аьлча Сунженски хьун боахама къахьегамхой дикача толамга болхаш ба. Ер шу цар ишттa толаме чакхдоаккхаргхиларах теша дог доагIа.

Во хьокхамаш дац укх шера Веденa хьунбоахама къахьегамхоша дахьараш а.

Из хьунбоахам а белгалбаьккхар Министерстваи профсоюза ЦК-си. Цу боахамга йитар карара кара тела Iде байракх. 1700 сом ахчан преми хьожайир. Цар толамаш мишта дар хьахьокх укх цифраша: товарни продукцеиа реализаци яра план 109,2 проценти хьу Iалашъяра план 141,7 проценти кхоачашъяьй укхаза.

Производства болх дика вIаштIехьбаккхарагIа а, керлача техниках бизза пайда эцарагIа а дикка лакхъелар боахаме къахьегама овсарле. Цхьаь болхлочун сих комплексно баь болх 500 кубически метр хьу я. Вешта аьлча комплексни балха план 151 процент кхоачашъяьй. Алапега диллача къахьегама овсарле 36,7 процент лакхагIа йолаш да боахаме.

Наха дукхагIа эша товараш арахецилга дика вIаштIехьдаьккхад веденцаша а. Цун план кхоачашъяьй дIадахача ах шера 126 процент.

ПланагIа культурно - бытовой товараш арахеца дезаш бацар Веданара хьуна болхлой. Бакъда, цар уж арахийцар 42,4 эзар сом боахама пайда а луш. Из болх беча къаьстта дика къахьийгар Мехкатiарча механически хьунбоахама болхлочо Н. Пунцаевеи Веденски хьунбоахама болхлочо К. Селимовеи. Цу боахамашта хIаранена 200 сом ахчан преми елар.

Халахете а ала дезаш да байнача бетта болх кIезига лаьгбалийтар. ХIанз цига болх тоа ца бойя кхоалагIча квартале хьалха санна толамаш ца хилар кхерам ба укхаза. Цар декхар да кердадарех пайда а эцаш, къаьнара методаш эга а йоахаш болх юха а ший ларда тIа баккхар.

Цул совгIа хьунбоахаме хIара дийнахь яхар санна, хьаух керда техника Цу гIа болх бара эш дика кийчбаь нах. Из гIулакх а сихха тоаде деза.

Республика Управленеа чудоагIача кхыча хьунбоахамашна хьокхам эца мегаргдолаш да аз лакхе белгалдаьха боахамаш. Цунца вIаштIехьдаргда РСФСР-е, меттел беррига мехка я хьалхе лелаеранца Нохч - ГIалгIай Хьунбоахама Управлени нийсье.

М. ДУДАЕВ,
Нохч - ГIалгIай хьунбоахама Управлене инженер - экономист.

РЕСПУБЛИКАНСКИ ХЬАЖАРА КИЙЧЛУШ

Тха районерча ерригача клубашка, культура цІеношка КПСС XXIV съездах лаьца лекцеш еш, стендаши плакаташи кийчдаьд, тематически сайренаш ю, устни журналаш, диспуташ, кхыйола мероприятеш чакхйоах.

Чулоацам кІоаргеи форма къаьгаи йола мероприятеш чакхйоах бахача наха къахьегама, эстетически кхетам балара. Юрташкарча культура цІеношка вІашагІъеххай исполнительски говзалга диллача районерча клубий учрежденешта хьокхаме йола массазара художественни самодеятельноста кружокаш. Репертуар тоаю В. И. Ленина, партена, советски сага вахаран къахьегаман хетаяь искусство произведенеш юкъе а кхухьаш, болх беш я агитбригадаш.

Художественни самодеятельноста хьажара кийчлуш я районера ерригa клубаш. Района художественни самодеятельносто каст-каста выступленеш ю республика кхыча районашка а город Грозне а. Агитационно - художественни бригадаи кхыча коллективаи репертуара юкъе я социалистически яхь, юрта боахаме хьалха латтараш, къахьегамцара коммунистически гІулакх, къаьнара оамалаш йоаххараштa, кхалнахацар харцахь гІулакхаш леладераштa духьалъераяь керда советски цІейши обрядаши къахьегамхой быта юкъехахьара лоаттабу къовсам хьахьокхаь йола частушкаш, иллеш, сценкаш, мотти, герча материалех кхыйола номераш.

Культура учрежденешa бераштеи кхуви боагІараштеи юкъе даим беседаш ю, хьахозаш книжкаш деш, книжкай обзораш, берий утренникаш ю. Каникулаш йолча хана школацеи пионерий цІенцеи цхьана районерча белгалагІа йолча моттигашка гІоллеи исторически памятникаш долчеи походаш яьй. Бераштa лаьрхІа «Долла хІама ха безам ба са» яха а, кхыйола а уголокаш я клубашкеи библиотекашкеи. Ерригаш а хІана яц аьнна йолча клубашка болх беш я берий художественни самодеятельноста кружокаш.

Сакъердаме, массане а дакъа лоацаш чакхъяьлар 23 августе районни библиотекан района культура ЦІенои укх темах яь диспут: «Оамалий эстетика». Районерча библиотекараша, книжкана пропаганда яра лоархІаме средство хиларах тарра, пайда дукхагІа эц рекомендательни библиографех.

Книжкаш дешараштa юкъе дукхагІа юкъеоз вайнаьха кхалнах, царца бу болх тоабу. Шерра пропаганда ю Іилма-атеистически литературана. Шерлуш йоагІа библиотекаш йоацача нах бахача моттигашкара передвижкай, филиалий, книжкаш телача пунктий сеть, йоккхагІа хул библиотекашкара книжкай фонд.

Болх дика вІаштІехьбаьккхаб районни, Зоновски, А. Шериповски, кхыча библиотекашка. Цу библиотекашка каст-каста книжкаш дешарий конференцеш, диспуташ, тематически сайренаш ю, хоза кийчъяьй гойтара агитаци, дика болх бу КПСС XXIV съезда решенешта пропаганда яра. Цу решенешта хетаяь книжни выставкаш, библиотечни плакаташ, стендаш я хІара библиотеке, клубе.

Пхе шера планагІа гойтара агитаци кийчъеча хана культура учрежденей болхлоша шоай боахамера цифраш хьахьекхар. Ялаташ чуэцача даим кхашка къахьегаш боахкараштa юкъе хул, цига беседаш ю, хьахозаргдолаш книжкаш деш, партеи правительствая политика дІайовзийт.

Бригадашка, кхашкарча станашка, фермашка, лоаман даьгІенашка беседаш, читкаш еча хана книжкаш дешараштa деша книжкаш могаду цу мотте дІа а яздеш. Къаьстта могаду дына духьалара литература, коммунистически моралах оамалий эстетиках дола книжкаш.

1970 шераца нийсийча дикка йоккхагІа хиннай культура учрежденей материальни база, цига я телевизораш, радиоприемникаш, музыкальни инструменташ. Самодеятельноста лаьрхІа костюмаш, оборудовани.

Цунца цхьана белгаллдаккха деза, юрташка бокъонца дола культура кхуврчаш а хинна дІаоттанза йола культура учрежденеш а хилар. Царех я Ушкалой юртарен Гужой юртарен клубаш, Дай юртара, Вашендаройра библиотекаш. Цига эсала я массови мероприятеш, массаза болх бу художественни самодеятельноста кружокаш яц, хьажара накъабахара кийчо во ю. Цу клубийн библиотекайн болхлоша цІенхаштта лелабац шоай болх.

М. БИСАЕВ,
Советски района культура отдела инспектор.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ЕВРОПЕРЧА МАШАРА ДУХЬА

3 сентябре сийлахь - йоккхача йиъ держава—СССР, США, Англе, Франце. — посолаша Малхбузен Берлинах йолча соглашенена кулгаш яздар Европера а дерригача дунен тІара а хьал лертІадаккхара даькъе лоархІаме гІа баккхар да. Къоастаяь яьннай тІом чакхбаьнначул тІехьагІа европейски дош къоастадарах йолча, реакце низаша ткъаь пхиъ шера континентера кхохкам ирбара пайда эцаш хиннача эггара чоалханегІарча проблемаех цаІ. 17 бетта дагабиййнаб йиъ держава посолаш из соглашени е гІерташ. Циггача дунен кепайоазоно белгалдоаккх кхохкам кІаьдбе гІерташи из вІаштІехьдаккха кийчеи ше хилар хьахьекхача Советски Союзо цу гІулакха юкъе лоархІаме дакъа лаьца хилар.

Йиъ оагІорахьара соглашени шерра къоабалъеш тІайийцай дерригача дунен тІа, цу даькъе шинна а германски паччахьалкхей правительствай оагІонгахьара а, ГДР Министрий Совето яьча решене тІа белгалдоаккхар, соглашени «ГДР-а, социалистически содружества паччахьалкхенаша цхьана йийцачеи барт тайначеи арахьарча политикана, хІаьта иштта ФРГ а йолаш долча Европерча машаран кхохкам кІаьдбаран тІехьа латтача дунен тІарча дерригача низашта а боккха лоархІам болаш хилар».

Малхбузен Берлинах лаьца йиъ оагІорахьара соглашени ярца дувзаденна малхбузехьарча кепайоазоно бахьанаши спекулятивни хабараши кІезига юкъе даьхадац переговораш ярах «теннар» малав, «кийшар» халав яхаш. Цу тайпара хабараш бІал кІийле йоацаш да. Дешаца хьашт долаш мел йолча оагІонаша белгалдаьхачох, соглашене теркалду Европе этта реальни хьал, совещанена юкъе дакъа мел лоацарий а хІаьта иштта шинна а германски паччахьалкхен а бокъонаши декхараши. Соглашене тІа ши духь доацаш белгалдоаккх, Малхбузен Берлин ФРГ доалахьа ца хилар, оттаду Малхбузехьарча Берлинера ший политически гІулакхаш цо соцаделга. Цунца цхьана цо теркалду Берлина малхбузехьара сектораш къаьсттача хьал тІа хилар, оттаду Малхбузен Берлине бахача наьха гІулакхаш дикка тоаделга. «Нойес Дойчланд» яхача газето белгалдаьхачох, йиъ оагІорахьарча соглашене тІа «бокъонца ма ярра теркалъяьй ГДР суверенни бокъонаши Малхбузен Берлина граждании хьашташи». Цу тайпара соглашени ярах ерригa оагІонаш толаш да, тол машара, кхохкам кІаьдбара, Европе цхьана буэзамаш леладара гІулакх.

Йиъ оагІорахьарча соглашенена тІеххьа хила езаш я гІулакх къоастадара хьаьдача дешаех йола шин германски паччахьалкхенна юкъера переговораш. Цу переговораштa чІоагІа лард лу соглашене. Переговораш толаме чакхъяргйолгах дог тийша хилара мел эша бахьанаш долаш да.

Малхбузен Берлинах лаьца яьча соглашене аьттув бола хьалаш хулийт иштта кхыйола, хІанз а къоастаянза йиса проблемаш къоастаяра. Деша из оагІув белгалйоах дунен тІарча дерригачa кепайоазоно. «ХІанз кхы хила йиш яц, — яздора «Голос Працы» яхача польски газето, — Советски Союзацарчеи Польшацарчеи ФРГ договораштa новкъарле ең йола духьаленаш... Европе вІаштІехьъяьннача прогрессо дІахо доахаргдолча гІаний а аьттув баккха беза статус-кво лардa тІа европейски кхерамзле чІоагІъяр а вай континенте массе оагІорахьара цхьана леладу гІулакхаш дегІадоаладар а духьа, деш дола къамаьл эггара хьалхарча эргІанна ерригача Европа юкъара совещани сихагІа гулъяра хьакъехьа да».

ІАРБИЙ ЦХЬОАГІОН ДУХЬА

1 сентябре Египте, Сире, Ливе Референдум хилар Іарбий цу кхаь паччахьалкхен федераце конституце проектах лаьца. Референдуме дакъа лаьцача дуккха а дукхагІчар къоабалъяьй конституце проект, хІаьта хІанзчул тІехьагІа денз дІа керда цІи гучаяргья дунен карташ тІа: Іарбий республикай Федераци.

40 миллион совгІа нах баха 3 миллион квадратни километр хІана яц аьнна йола территори чулоацаш Іарбий кхаь мехка федеративни объединени хьаяр Іарбий дунен историе чухь лоархІаме веха я. Израильски агрессех хьахиннараш дІададахар духьа Іарбий халкъаша лоаттабеча къовсама юкъе доккха дакъа лацар хул цунах. Федераци вІашагІйоллар къаьстта лоархІаме да американски империалисташеи Гаргарча Малхбоаленерча цар израильски куллашеи Іарбий дунен вІашагІдаккхара тІадерзадаь леладу тийша балхаш кІирдаларца дувзаденна.

Минитай хІанз цу кхаь мехка халкъаша къоабалдаьча конституце тІа дІаязъяь Іарбий кхаь мехка кердача объединене башхалонаш? Федераце лакхехьарча Іаьдала доал цунна юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений президентех латташ йолча совето дергда. Законаш арадоахаш йола лакхехьара орган хургья вІашагІкхийтта къамий собрани. Федераце кулгалхоша кийчде деза арахьарча политика, оборона вІашагІйоллара керттера наькъаш, къаман экономикана планировани яра дешаш. Іарбий республикай Федераце юкъара хургья байракх, герб, гимн, столица.

Федераци хьаяр из хьеш дола мехкаш цунна юкъе дІа-юха а ийна цІенденна дайна дІадалара маІан долаш дац. Шоаш хиннача тайпара шоай мукъагІа йолаш юс Египет, Ливи, Сири, цар паччахьалкхен аппарат, социальни структура. Из-м иштта хила доагІаш а да: федерацена юкъе дакъа лоацараш цхьатара лийчаб шоай экономически социально-политически дегІабахкара боарамга диллача, царех хІаране ший къаман башхалонаш а ший къаьстта проблемаш а я.

Цхьабакъда, уж берригаш а вІашагІтехар империалистически доалеи Іазапеи ерригa формаш Іарбий лаьттан тІара дІаяхар духьа цхьана лоаттабу къовсам ба. «Аль-Гумхурия» яхача каирски газето белгалдаьккхачох, къам мукъадаккхар духьа лоаттабеча къовсама средство санна лоархІ Іарбий общественносто керда федераци. Цар позицеш чІоагІъергья цо израильски агрессена духьала, шоай мукъагІа долаши прогресса наькъагІеи уж мехкаш дегІакхувлар духьа лоаттабеча къовсаме.

ОЛЬСТЕР, ИРЛАНДИ, ВЕЛИКОБРИТАНИ

Хьал тІа-тІа чІоагІагІа кхохкалуш латтача Ольстерерча событеша Ирландении Англении юкъера гІулакхаш ирдаларга кхоачаваьв. Укх денношка Ирланде премьер-министра Ланча официальни протест дІакхайкаяьй Англега Ирландении Ольстерани юкъерча доазон тІарча довнашта духьала. Цо белгалдаьккхачох, укх тІеххьарча шин шера Ирланде долха наькъаш дІакъайла латтача английски бІуво 30-зза толхадаьд ирландски доазув.

Берригача граждании бокъонаш цхьатара хилийтар духьа, английски оккупационни бІуна духьала Ольстере бахача наха къонахчал долаш лоаттабу къовсам раьза хинна хьаллоац доаллахарча Ирланде. Ирландски правительства, Хита правительства политика бехке а еш, хьадех Ольстера проблемаш политически наькъаца къоастаелга. Ховш ма дарра, лейбористски оппозице дІаяххашехьа а, английски правительства тигадац Ольстерера хьал дувцара парламент гулъе, хІана английски бІун гебагІаехи Къилбаседехьарча Ирланде бахача католикех болча наха низаш дар духьа керда вІашагІъехкаш латтача «ультра» отрядехи доккхал ду цо.

Август бутт бовш Ирланде столице Дублине совещани яьй Линч керте а волаш болча ирландски правительства дуккхача членашеи хІаьта иштта Ольстера парламента оппозиционни депутаташеи дакъа а лоацаш. Совещане дакъа лаьцараша белгалдаьхад Къилбаседерча Ирланде бахача наха керттера дІадехараш: политически дыни моллагІа никъ лелабеш бале а, Ольстере бахача берригача наха цхьатарра бокъонаш лулга. Решени тІайийцай ирландски правительстванеи Ольстера парламента оппозиционни депутаташтеи юкъе хан-ханнахьа консультацеш е. Совещане белгалдаьккхар дукхагІа дола ирландски халкъ ше вІашагІтохийта гІерташ хилар.

800 шу да ирландски халкъо английски колонизатораштa духьала къовсам лоаттабу. Цу къовсамо ший мукъагІара ирландски республика хьахиларга кхоачаваьв. Цхьабакъда, Ирланде къилбаседехьара дакъа — Ольстер— хІанз а Великобританена чудоагІаш да. ХІанз Ольстере латта событеш — массаза а цига бахаш хьабоагІача ирландцашха болча наха кхыча мехкагахьарча Іазапа духьала лоаттабеча турпалча къовсама эпизодех цаІ. Эггара тІехьарча событеша хьахьокхачох, Ирландски республике бахача наьха оагІонгахьара тІа-тІа чІоагІагІа хьаллоацаш ба из къовсам.

С. ИВАНОВ,
В. СЕРОВ.
(ТАСС).

Болгаре эггара хьалхара хьалъеш йола Козлодудера атомни электростанци лоархІаме событи лоархІаш я — 440 эзар киловатт низ хургбола реактор оттаергІолча станце хьалхарча реакторни отделене бетона пенаш хьалдотташ латт. Козлодуе из тайпа ши реактор оттаергья.

Сурта тІа: хьалъеш латта хьалхара реакторни отделени.

БТА—ТАСС сурт.

Маруноутера бараш корзагІбаьннаб

Тоннора Маруноути яха район Нью-Йоркера Уолстрит морг я. Укхаза да Японе финансови промышленни капитала дог. Духхьал массехк ди хьалхагІа мара доацаш, 15 августе кІирандийнахь, из дог боаррамагІа детталуш дар, цудухьа хеталора, Маруноутерча тІувсашта кхерама болаш цхьаккха хІама дац аьнна. Цхьабакъда, хІанз, цу районе гІолла водача хана, хеталу, йоккхагІйолча компаней банкийн оффисийн ультра -хІанзара аданеш цар чу хайша багІача Японе финансови промышленни капитала тІувсаша яхача оффойхи доккха са дахарахи эга а ю, царх аьнна еха дІаяха кийча а я аьнна.

Маруноутера бараш хІанз шоаш дергдар малагІа да ца ховш хьувз, американски доллара хиннача кризисаца дувзадена президента Никсона яьча решенеша корзагІбаьха. Укхаза дуккхачар сабагадоаладаьр ши дош да: букъа юккъе кхы малагІа хІама тохар кхера веза американски партнеро, кхы малагІа гІулакхаш чакхдаха деза кхы а йоккхагІа халонаш тІа ца кхачийтара.

Хьалхарча дешах лаьца аьлча, цунна дола жоп, хІанз укх сахьата кораданза да. ШоллагІчох лаьца, аьлча Японерча министрий кабинета экстренни заседане а финансови промышленни магнатий совешане а решени тІайийцай, Никсона программа йизза кхоачаш а еш, США экспорте ухача японски товараштa тІера совнагІа ІотІатеха 10 процентни пошлина сихагІа США-с дІайоаккхилга вІаштІехьдаккха. Алхха совнагІа ІотІатеха из пошлина бахьан долаш 1971 шера цхьа миллиард доллар зе хургда Японена!

ЦІаьхха чІоагІа айденнад массане а цхьатарра доллараш дохкилга. Нагахьа санна дІададахача кІирагІа цхьан дийнахь юкъера лаьрхІача японски банко 70 миллионагара 100 миллионага кхаччалца доллараш ийдеш хиннададе, алхха шин дийнахь — 16-чеи 17-чеи августа ненах хувцийта японски банкашта дІачуденнадар 1 миллиарди 300 миллиони доллар. ХІанз Японе доллари запас историе чухь духхьашха 10 миллиардал тІехъяьннай. Цхьабакъда, цо гІадвига цхьаккха а вац японски финансови дунен тІа, хІана аьлча доллара мах кхы тІа а лохлуш латт.

Доллара мах дІахо лох ца балийтар духьа из валюта дІахо а ийянза ца йоалаши хІаьта иштта доллар ненах хувцара цхьадола доазонаш оттаде дезаши я японски банк. Масала, хІанз токийски отелашка хувца йиш яц гостиницe номерахи кхачахи боагІача маьхал дукхагІа дола доллараш.

Доллара гадаккхара чаккдоахача американски гІулакххаша Японерча гІулакхий низ чІоагІа лаьгІбаьб, США-га хьежжа лелача японски компаней акцей мах лохбаьб.

Алхха 16 августа цхьан дийнахь токийски фондови бирже хьаарахкайсаяр США экономикаца айхха ювзаенна йолча компаней 22 миллион акцеш (моллагІа долча дийнахьарчул шоззеи ахаззеи дукхагІа). ХІалак хулча дІаккочаш лохъеннай акцеш, масала, «Мацусита электрик», «Тоета мотор», кхыяраш санна йолча компанешка. Американски рынок хьалйизза транзистораш лоаттаеча «Сони» яхача йовзаш йолче компане акцеш массазарчул 25 процент лохагІча маьхах яр, цхьабакъда, цу компане цхьаккха акци хІаьта а еххаяц.

Моттигерча газеташа белгалдоах, из долла хІама — Японе доал ду гІозараш бІаргаш дайна бовнаш санна США политически экономически наькъа тІеххьа лелаш хиларах хьахиннар да яхаш.

Япони ший лоІамера, США-х тийша хІама доацаш йола политика чакхъяха йолаялалца йолча хана, белгалдоаккх мехка демократически кепайоазоно, корзагІбаьннача цу тайпарча хьало юкъ юкъе егаергья Маруноуте район а ерригa японски экономика а.

С. ХАРИН,
АПН соб. корр.

КЕРДА ФУСАМ ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА ШУН, СТУДЕНТАШ!

Ялх бІаь сег совгІа кагирхой латт мутІарагІа дІаэтта вай республика столица 1-ча микрорайоне дукха ха йоацаш хьалъяьча йиазза вІаштІаръяьча хозача здане хьалхашка.

Оркестра оаз соц. Грозненски кооперативни техникума директора А. Б. Бисчекова митинг хьаелл. Цо даькъала бийцар техникума дешархойи преподавателаши уж кердача здане бахкарца дувзаденна.

Александр Батербиевича чІоагІа баркал аьлар Нохч - ГІалгІай респотребсоюза кулгалхошта техникум эггара кердагІа йолча оборудованеца кийчъечеи дешара - технически база хьаечеи материальни новкъостал дарах.

Керда дешара шу керда цІеношка доладаларца дувзаденна гулбеннараш чІоагІа даькъала бийцар КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правиньке, Нохч - ГІалгІай Респотребсоюза правлене председатела М. А. Мамаева, Роспотребсоюза кадрайи дешара заведенеи управлене начальника заместитела И. П. Прохорова, кхыча хьаьшаша.

«Севкавкоопстрой» треста СМУ-5 начальника А. О. Султыгова дийцар дешара корпус хьал миштa йир, техникума директорга дІаделар цу здане символически дІоагІа. ХІанз хьайийцача дешархошка йоккхагІча курсашка багІараша дІаелар техникума байракхи дешархой билети, дийша йистебоввлалца уж сий долаш леладелга тІа а дуллаш.

«Соахк комсаш чуэцаш доккха новкъостал дарах кооперативни техникума дешархоштеи преподавателаштеи музыкальни инструмент —«Терек» яха пианино лойла» аьнна дола Наурски района Кирова цІерагІча совхоза директора приказ цу совхоза керттерча агронома С. М. Бекова Іодийшача чІоагГІа тІоараш а детташ баркал аьлар гулбеннараша.

Здане фасада тІа да «Хьона да, дукха еза парти, тха знанеш, уйлаш, гІулакхаш». яха лозунг. Лохехьа доккхийча алапашца яздаь латт «Марша доагІалда шо!».

Цул тІехьагІа Роспотребсоюза викало И. П. Прохорова хоаладу дІачувоалача наІарга теха доалла цІе лента. Эггара хьалха дІачуболх хьаьший, царна тІехьа — техникуме дуккхача хана болх баь а сий деш а бола преподавателаш. Аьпкахи пластикахи яь хоза а паргІата а мебель, эггара кердагІа йола дешара технически средстваш чуйола ткъо аудитори хьалъюз дешархоша.

Дешархошта я 300 моттиг йола актови зал, бІаь моттиг йола столови, стационарни киноустановка, шийтта эзар книжка дола библиотека, 220 моттиг йола читальни зал. Ерригача помещенешка люминесцентни сердал, электрически сахьаташ да.

Эггара кердагІча техникаца кийчъяь я аудиторешн лабораторешн.

Ф. МАЯКОВСКИЙ.

СУРТА ТІА: техникума директор А. Б. Бисчекова дІайицал техникума символически дІоагІа.

Е. Меграбова сурт.

МУЗЫКАНТАШ КИЙЧБУ

Ашараши иллеши халкъа духовни культура я. Цхьаккха саг вац хоза йиш декхача, сакъердаме илли даьккхача сапаргІат ца доалаш. Республика культура деГІайоалаеча дакъа лоац тха училища а.

Укх шера бархІи итти классаш яьха 90 саг хьайийцав училище. Царех дуккхабараш нохчийи гІалгІайи кагирхой ба. Паччахьалкхено мел эшачунца Іалаш а беш дийъ шера дешаш хургба уж. Фортепьяна, оркестрови, вокальни, дирижерско - хоровой, теоретически, къаман инструментальни отделенешка говзалаш Іомаергья студенташа. Дийша баьлча царех классни музыкальни специалисташ хургба: музыкальни педагогаш, дирижераш, артисташ, иллеш доахараш.

Укх шера тха училище чакхъяьккхай 70 саго. Республика берий музыкальни школашка балхаш деш ба уж. Дикеи тІехдикеи тха училище чакхъяьккха Орадорская Ирина Саратовски музыкальни консерваторе, Улуханова Марина Ростовски музыкально-педагогически институте, Арсенян Надян Храмцов Вячеслави Астраханcки музыкальни консерваторе дешаш ба.

М. БРОНШТЕЙН,
Грозненски музыкальни училища директора заместитель.

САКЪЕРДАМЕ КОНЦЕРТ

«Терек» фирма клубе художественни самодеятельноста концерт делар. Бутт совгІа баьккхар самодеятельноста доакъошхоша цу концерта кийчлуш. Цудухьа зал хьалйизза баьгІа ладувгІараш чІоагІа раьза хилар концерта. Оркестро, халхархоша, илленчаша, инструментальни ансамбло шоай говзал хьахьекхар. Боккхача безамца тІайийцар зале баьгІараша Даьхенцарча безамахи къамий доттагІалахи даьха иллеш, эрсийи вайнаьхеи халхараш. Музыкальни талант йолаш волча нов. Гордона вІашагІъеллача башха - дикача инструментальни ансамбло зале баьгІараштa боккха тоам беш ашараш дийкхар.

Из сакъердаме концерт художественни самодеятельноста коллективо делар укх деношка «Терек» фирма клубе болхлой салоІаш болча сахьата. Цо цига хьахьекхар город Ростове «Югмебель» объединене художественни самодеятельностий коллективай хьажара конкурса хьокха кийчъяь номераш. Конкурсе дикагІа могаяь хьуна болхлой Денна хетаяь номераш (иллеш, ашараш, халхараш) кастта Москве хургдолча заключительни концерте хьахьокхаргья.

О. СЕРГЕЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттагашка юкъ-юкъе догІа а делхаш, ди а къувкъаш, хьаьда лостам боацаш гІаьххьача боараме мух а хьекхеш ха хила а фегара температура республике гІолла 24—29. Грозне 27—29 градус йІовхал йолаш хила а тарлу. 8-ча сентябрера 11 сентябре кхаччалца лоамашта юхе бийсашка 2 градус шелалгара 3 градус йІовхалга кхоачаш денoшка 8—13 градус йІовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ХЬАЖА, ЛАДУВГІА

7 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

17.25 — Передачай программа. 17.30 — «Іилмо юрта ду новкъостал». Мехкарча колхозашкеи совхозашкеи дуьл дукхагІа даккхар духьа тІадерзадаь наькъаш. Передача ю профессора Тютюнникова (ЦТ). 18.00 — Хоамаш (ЦТ). 18.05 —«Атеизма тема вайнаьха багахбувцаме» (нохчий меттала). 18.25 — Телевизионни кердадараш (гІалгІай, эрсий меттала. 18.50 — Дунен юкъера обозрени (нохчий меттала. 19.00 — «Ха» яха информационни программа (ЦТ). 19.30 — «Советский спорт» яхача газета приз яккхара йола хоккеях йола турнир. Финал. В. И. Ленина цІерахча стадиона спорта Дворецера трансляци (ЦТ). 21.45 — «Сона дагавоагІа хьо, хьехархо» яха художественни фильм.

РАДИО

СССР 50 ШУ ДИЗАРГА.
«ЛЕНИНСКИ ДОТТАГІАЛЦА НИЗ БОЛАШ ДА ВАЙ» ЯХА РАДИО ДИ.

6.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала) 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Молдавски радиос кийчъяь передача. 8.45 — СССР халкъий ашараш. 9.00 — Москва. 9.15 — «Тийрка тІара Ангаре кхаччалца». Иркутски радио передача. 9.35 — «ДоттагІалла низаш» яха Латвийски радио передача. 9.55 — Ашараш. 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Наькъадалах» са дог». Киргизски радио передача. 16.20 — «Полесье — боккха мехкдаьтта мохк» Белорусски радио передача. 16.35 — СССР халкъий ашараш. 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 18.40 — Москва.

9 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Дешархошта дола фильм. 18.55 — Школана долча новкъостала. Миштa вІаштІехьякха еза экскурси. 19.10 — Киножурнал. 19.20 — Телевизионни кердадараш (нохчийи эрсийи меттала). 19.45 — Хоамаш. реклама. 19.50 — Шоана бераш. 20.00 — Шун хаттараштa жоп ду оаха. Нохч-ГІалгІай АССР Гострудсберкассийн Госкредитеи управлене начальника заместитела Ирдикова къамаьл. 20.10 — Передачай программа. 20.15 — Художественни фильм. 21.45 — Музыкальни орбита тІа. ДоттагІий ашараш.

РАДИО

6.30 — Юрта боахама знаней школа (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 —Партийни болхлочун трибуна (гІалгІай меттала). 8.40 — «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 8.55 — Ашараш. 9.00 — Москва. 9.15 — Пятилетка хьалхара шу (нохчий меттала). 9.30 — Юрта боахама болхлошта дола концерт (эрсий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Съезда Директиваш тІа аьнна» яха беседа (гІалгІай меттала). 16.20 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.35 — «Пятилетка гІа боах» (гІалгІай меттала). 16.50 — «Партийни болхлочун трибуна» (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 19.30 — «Къонах» (гІалгІай меттала). 20.00 — Концерт (нохчий меттала). 20.30 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурай, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05192. Заказ № 8587.